

Isontyrön Joulu 1998

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta 1999*

**Fervajoen
Kiviveistämö Oy**

puh. 06-478 5248
fax 06-478 5848

**Isonkyrön
seurakunta**

*toivottaa Pohjankyrön
kansalle joulurauhaa
ja onnea vuodelle 1999*

*Hyvää Joulua
ja
Rauhaisaa Vuotta 1999*

toivottaa
Isonkyrön kunta

Sisällysluettelo

<i>Meille on syntynyt Vapahtaja Mervi Nukari</i>	4
<i>Puheenjohtajan palsta Pirkko Viljanmaa</i>	5
<i>Katseet kehitykseen Jaakko Pukkinen</i>	6
<i>Jouluna Salme Muilu</i>	7
<i>In memoriam K.J. Mielty Risto Knaapi</i>	8-9
<i>Historiikki Antti Hirvinen</i>	10-11
<i>Vappumarkkinat Anna-Liisa Tiilikka</i>	12-13
<i>Vuoden yritys P Viljanmaa</i>	14-15
<i>Terva-alkuisista... Matti Lehtiö</i>	16-17
<i>Runoja Rauha Peltoniemi</i>	18
<i>Joulupukki Toivo Kultti</i>	19
<i>Arpeeti Arja Korjus-Hietala</i>	20-21
<i>Joulukirkko Toivo Kultti</i>	22-23
<i>Runoja Heikki Ryhänen</i>	23
<i>Palhojaisten koulu Ilmo Haapala</i>	24-25
<i>Isonkyrön opaskerho Kaarina Knaapi</i>	26-27
<i>Tulevat joulut Miira Nurminen</i>	28-29
<i>Tutustu Isonkyröön pyöräillen Tarja Ollila</i>	30-32
<i>Tapahtui Isossakyrössä</i>	33-37

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

.....

.....

.....

.....

Meille on syntynyt Vapahtaja!

Ihana joulunaika on taas käsillä! Toivotaan sen olevan meille kaikille sellaista aikaa, jonka voimin jaksamme taas jatkaa reippaasti ja iloiten elämämme matkaa!

"Elimistömme on kuin takka.

*Tarvitsemme reilun kokoiset ruoka-annokset ja paljon happea,
jotta sisäinen tulemme - eli aineenvaihduntamme - palaisi roihuten!"*

Sanotaan, että ihmisessä on kolme puolta - fyysinen, psyykinen ja hengellinen -joista jokainen on yhtä tärkeä ja joista jokaista tulisi ravita tasapuolisesti, jotta voisimme hyvin, pysyisimme terveinä ja "palaisimme roihuten". Me osaammekin, ainakin teoriassa, pitää kehostamme hyvää huolta syömällä ja juomalla ravitsemuksellisesti oikein, harrastamalla liikuntaa ja noudattamalla muutenkin terveitä elämäntapoja. Osaamme ravita itseämme henkisesti käymällä teattereissa, konserteissa ja matkoilla, opiskelemalla, tekemällä työtä, kohtaamalla erilaisia ihmisiä sekä nauttimalla elämän isoista ja pienistä asioista kukin omalla tavallamme. Hengellisen puolemme ravitseminen saattaa usein olla meille edellä mainittuja asioita vaikeampi hoitaa, vaikka tiedämmekin sen olevan yhtä tärkeää hyvinvointimme suhteen kuin fysiikkamme ja psyykkeemme hoitamisen. Jotta tuli palaisi, se tarvitsee puuta tai muuta palavaa ravinnokseen. Me ihmiset taas, elääksemme sisäisesti rikasta elämää, tarvitsemme reilusti hengellistäkin ravintoa. Onneksi voimme taas kerran viettää joulun juhlaa ja pysähtyä ravitsemaan itseämme hyvällä sanomalla todellisesta rakkaudesta.

Uskon, että Jumalamme tahtoo meidän elävän onnellista ja täysipainoista elämää. Sellaista elämää, jota eläessämme tunnemme aivan kuin "roihuavamme". Hän lahjoitti meille syyn iloita ja rakastaa. Jeesus-lapsen syntymäjuhlan viettäminen luo valoa ja lämpöistä mieltä pitkän ja pimeän talvemme keskelle. Joulun makoisat ruoat täyttävät mukavasti mahamme, lasten riemu ja juhlan tuntu saavat mieleemme virkistymään, mutta erityisesti joulun hyvän sanoman ymmärtäminen ja todeksi eläminen antavat meille sitä ravintoa, jota kaipaamme jaksaksemme elää kiittäen elämämme jokaisesta päivästä.

Sallimalla Jeesus-lapsen kasvaa aikuiseksi sydämessämme ja ruokkia meitä joulun ravitsevalla sanomalla päivästä päivään, meidän on helpompi ymmärtää, kuinka arvokkaan joululahjan saimme Luojalta. Meillehän syntyi Vapahtaja, joka voi vapauttaa meidät kaikesta siitä pahasta, mikä meitä sitoo ja tekee elämästämme vaikean elää. Tämä joulun vapauttava sanoma on tarkoitettu tuottamaan joulumieltä myös arkisiin askareihimme, ei vain joulunpyhien ajaksi. Uskaltaessamme tehdä totta "joulun sadusta", emme varmasti ainakaan menetä mitään!

On mahdollista, että voimme elää hyvänkin elämän ilman uskoa Vapahtajaamme, mutta olen varma siitä, että jotain tärkeää jää kuitenkin puuttumaan, elleimme anna hänen ravita meissä sitä kolmatta, liian usein ravinnon puutteesta kärsivää, puoltamme. Taivaalliselta Isältämme saamamme lahja on tarkoitettu käytettäväksi. Antakoon se meille ja lähimmäisillemme voimia, rohkeutta, aitoa iloa sekä todellisen tarkoituksen elämämme jokaiselle päivälle!

Oikein iloista ja onnellista joulunaikaa meille kaikille ja voimia uudelle vuodelle 1999!

Toivottaa Novarin Mervi

Yrittäjien vuosi 1998

Lämmin mutta kostea kesä-98 on takanapäin. Aurinkoinen ja pirteä syksy on keventänyt ihmisten mieliä ja jaksetaan taas suunnata kohti pimeneviä iltoja. Kaamosaika vaikuttaa ajatuksena synkältä, mutta aina on siitäkkin yli menty.

Isonkyrön Yrittäjät ry:n vuosi on sujunut monenlaisen kurssin ja koulutuksen merkeissä. E-P:n Yrittäjät suoltavat tasaiseen tahtiin koulutusta. Täytyy vain valita ne itseään koskevat kurssit ja lähteä matkaan. Yrittäjien ATK kurssi Tuuralan Tietotuvalla oli kovasti suosittu. Kaksi kurssia tuli heti täyteen. Kohderyhmänä ne yrittäjät, jotka tietokoneista ei muuta tienneet kuin, että ne ei saa kastua eikä niitä saa pudottaa. Tumpeloimmatkin uskalsivat lähteä mukaan. Evästyksenä oli, että kurssi alkoi todella koneen aukaisusta ja eteni porukan toiveitten ja tason mukaan perusohjelmiin. Jatkoa seuraa ja varmasti nyt uskaltaa mennä muillekin kursseille.

Kesällä kuntoiltiin ja rentouduttiin. Haastoimme Vähänkyrön Yrittäjien hallituksen lentopallo-otteluun. Kehtaamma kyllä sanua, notta voitimma. Saattoihan se olla masentavaa häviäjille-olivat kuulemma joka yö kahden viikon ajan heränneet omaan itkuunsa!! Uhkasivat päihittää seuraavassa erässä -jäimme odottamaan kutsua. Pyöräretket naapuripitäjien yrittäjien vieraaksi, savusaunat, patikka- ja uintireissut jäivät mukavina muistoina mieleen kesästä. Aina onnistuttiin sujahtamaan piskojen välistä vaikka satoikin. Vaikuttavin muisto oli ratsastus hevosella, joka oli varsin korkea ja kunnioitusta herättävä eläin. Kuntoilu jatkuu edelleen Pohjankyrön salilla lentopallopelien merkeissä.

Syksyllä yrittäjät teettivät pienimuotoisen tunnettuus-kyselyn. Kaikki alkoi keskustelusta tarvitaanko palveluhakemistoa vai tuntevatko kaikki toisensa ja tietävät heidän yrityksensä. Yrittäjien hallituksen jäsenet kyselivät viideltä aikuiselta kyröläiseltä henkilöltä 16 kysymystä koskien isokyröläisiä yrityksiä. Palautteita oli 50. Tulos olikin mielenkiintoinen. Diesel-Korjaamo Kujala tuttavallisemmin Vänni oli kyröläisille kaikkein tunnetuin. Vain 5 vastasi ettei tiennyt, missä voi korjauttaa dieselauton. Yritysten viralliset nimet muistettiin vähän sinnepäin tai viittauksella "se siellä Ritaalan risteykses..." Yksikään yritys ei selvinnyt tuloksella, että kaikki olisivat tunteneet. Parhaiten muistettiin kauan alalla työtä tehneet ja pitkään näkyvästi samalla paikalla olleet. Tunnettuuden eteen joutuu tekemään töitä pitkällä tähtäyksellä. Asiat, jotka itselle ovat muodostuneet tutuksi, ei kerro mitään ulkopuolisille. Muistutus olemassaolosta jatkuu vuosia, ennenkuin ihmisten mieleen muodostuu mielikuva yrityksestä, mitä se tekee ja missä se sijaitsee. Se kuva ei aivan heti katoa kun on syntynyt. Siitä kertoo kyselyn tulos, jossa tarjottiin jo kauan sitten lopettaneita firmoja.

Tämän vuoden teemana yrittäjillä on Yrittäjä - Tulevaisuuden Tekijä. Tämä lause luokoon rohkeutta ja voimaa tulevalle vuodelle.

Toivotan Kaikille Lukijoille Hyvää Joulua ja Onnekasta vuotta 1999

*Pirkko Viljanmaa
Isonkyrön Yrittäjien puheenjohtaja*

Katseet kehitykseen

Olemme jo monet vuodet eläneet ajassa, jossa ainoa varma kehityssuunta on jatkuva muutos. Tapahtuuko muutos parempaan vai huonompaan onkin ollut sitten vaikeampaa arvioida, ainakin eteenpäin.

Viimevuosien talouden nousujohteinen kehitys on ollut meille kaikille isokyröläisille todella tärkeää. Olemme saaneet myös huomata kansantaloutemme herkkyyden päivittäin uutisissa, sillä talouselämän muutokset saattavat vaikuttaa elämäämme nopeasti myös kotikunnassamme monilla eri toimialoilla.

Meidän kaikkien isokyröläisten kannalta on tärkeää, että kuntalaistemme hyvin vointiin löytyy tuloja, joko omasta yrityksestä tai muualta tulevia. Kyrönmaan seutukunta (= Isokyrö, Vähäkyrö, Laihia) on työpaikkaomavaraisuuden osalta vaatimattomalla tasolla, mutta kuten kaikki tiedämme, paljon isokyröläisiä käy töissä lähikaupungeissa tai -kunnissa.

Tässä onkin syytä muistaa jälleen Isonkyrön oiva sijainti kahden maakuntakeskuksen välissä. Isokyrö onkin pyrkinyt säilyttämään asukaslukunsa asuntotuotannolla ja uutena, tänä vuonna käyttöön otetulla "Isokyrö-bonuksella", jossa tuetaan omistusasuntotuotantoa. Yrityselämän kannalta on tärkeää, että kunnassa on ostovoimaisia asiakkaita palvelualueille, työntekijöitä yrittäjien tarpeeseen, asuntoja yrittäjille ja työntekijöille sekä heidän perheilleen ja tietysti rakentamisesta tulee työtä monelle eri toimialalle.

Kunnan kannalta merkittäviä päätöksiä yrittäjille kuluvana vuonna ovat olleet mm: kouluksituksen uudisrakentaminen, josta tulee työtä ja toimeentuloa mahdollisimman monelle isokyröläiselle, betoniteollisuuden käytössä olevan hallin myynti yrittäjälle sekä osallistuminen lukuisiin erilaisiin yritysneuvotteluihin, joissa pyritään yhteistyössä löytämään keinoja yrityselämän voimistamiseksi paikkakunnallamme. Elinkeinoelämän tukemiseksi on pyritty järjestämään resursseja eri projektien kautta ja monet yritykset ovat saaneetkin uutta intoa projekteista saadun avun turvin. Täytyy huomata, että apu voi olla paperitöiden selvittämistä, koulutusta, investointeihin liittyvää tai vaikkapa vain asioiden tarkastelua yhdessä. Uusien yritysten aloittamiseen on pyritty antamaan mahdollisimman paljon palvelua ja mm. maatalouteen liittyvään yritystoimintaan on etsitty uusia suuntia. Maatalous on ala, joka on kokenut muutoksen todella rajuna ja mennyt sadekesä vielä vain vaikeutti maatalousyrittäjien asemaa, joten haasteita riittää meille tulevaisuuteen; sillä kyrönmaalainen maalaismaisema ja sen turvaaminen vahvistettuna yrityselämän ja asuntoalueiden kanssa on haaste joka kantaa meitä uudelle vuosituhannelle.

Joulun lähestyessä meidän tulee muistaa, että käyttämällä mahdollisimman paljon kotikunnastamme löytyviä palveluita turvaamme niiden saatavuuden tulevinakin vuosina.

On aika hetkeksi hengähtää ja viettää joulun aika muistaen joulun sanomaa.

Haluan toivottaa jokaiselle Isokyröläiselle Rauhaisaa ja Turvallista Joulua ja Menestyksellistä Uutta Vuotta 1999

Jaakko Pukkinen
Elinkeinotoimikunnan puheenjohtaja

Jouluna

*Hitaasti putoilevien
lumihiutaleiden takaa
tuikkii, loistaa
joulun valo - sen lämpö,
kutsuen seimelle*

*Vapahtajaamme kohtaamaan.
Ajasta aikaan ovat urut soineet,
Enkeli taivaan lausui näin...
Tähti, enkelit, paimenet
sydämessäni herää toivo,
liljat puhkeavat kukkaan.
On joulu ja joulun lapsi.*

Salme Muilu

Risto Knaapi

IN MEMORIAN KALEVI MIELTY

"Tulcat, sillä caicki ovat valmistetut" Vain muutamaa päivää ennen kuolemaansa hän sai valmiiksi taulun, jossa on kuvattuna Vanhan kirkon alttari-ikkunan kehykset ja ylinnä vanhalla kirkkosuomella nämä ehtoollisen asetussanat.

Ne ovat myös kuuluneet hänen viimeisiin lauseisiinsa.

Kalevi Mielty on ollut kyröläinen kulttuuri-persona, vaikuttaja monella alalla. Hänen muistopuheessaan, jonka sain asiakseni pitää, ei ollut puuttetta aiheista.

Vanha kirkko oli osa hänen työalastaan kotipaikkakuntansa hyväksi. Vanhan kirkon korjaustoimikunnan puheenjohtajan johtama työ kesti virallisesti vuodet 1975-85. Kirkko on uudestaan vihitty meidän kaikkien yhteiseen käyttöön.

Kysymyshän ei ollut vain itse työstä, vaan monimutkaisesta lupamenettelystä, rahoituksesta ja antikvaaristen näkökohtien huomioon ottamisesta ja huomioiden kirjaamisesta jokaisesta vaiheesta. Lukuisat viranomaisten luona käynnit kuuluivat työhön.

Vanhan kirkon kaikista vaiheista hänelle keriyi 12 mappia tarkasti järjestettyä tietoa. Niihin perustuen hän vielä itse kustansi etuseinän alta korjaustyön yhteydessä otettujen peruspaalujen iän. Tutkimus osoitti niiden olevan juuri siltä 1300-vuosisadalta, jolloin kirkkoa on alettu vanhan tiedon mukaan rakentaa. Hän ei tehnyt tutkimusta,

vaan hankki faktatietoa siitä, että vanha käsitys kirkon iästä on oikea.

Vanhan kirkon Neitsyt-Maria-patsaan pronssisen pienoislajennoksen aikaansaaminen on tunnustettu arvokkaaksi työksi.

Edellisvuonna valmistui messukasukassa olleen kuvion mukainen Vanhan kirkon pienoisristi kaulaketjuineen.

Vanhan kirkon korjaustoimen päätteeksi valmistui Napuen taistelussa 1714 kaatuneitten kyröläisten 141 viisikkään nimiluettelo. Se valmistui yhdessä Ilpo Lagerstedt'in kanssa.

Viisikkäitten nimiä ei aikaisemmin ollut tiedetty, vain muutaman Napuen taistelussa kaatuneen Pohjanmaan rykmentin sotilaan nimi. Myös vangiksi joutuneitten 151 lapsen nimet tulivat tietoomme.

Samaan kulttuuritekoon liittyi vielä se, että korjaustöitten yhteydessä oli löydetty Napuen sankareitten rivihauta ja siihen hän löysi luonnosta karhun päätä muistuttavan kivijärkäleen.

Kuolemaansa edeltäneenä sunnuntaina istuimme kirkossa, jossa Jumalanpalveluksen lopuksi Pohjanmaan Sotilassoittokunta soitti vaikuttavasti "Narvan marssin". Se liittyy Suuren Pohjansodan (1700-21) aikaisen suuren taistelun voittoon Narvassa v 1700. Se on kuulunut Sankarihautajaisiimme ja myöhemmin Veteraanien arkkua pois kannettaessa soitettavaan musiikkiin.

Narvan marssi oli jäänyt hänen mieleensä ja hän oli kotonaan etsinyt nuotit ja soittanut sen ikäänkuin itselleen.

Napuen taistelun muisto, sen ja Isonvihan perusteellinen tutkiminen on ollut läheistä Kalevi Mieltylle. Siitä syystä Narvan marssi kuului myös hänelle ja viimeisimpään omaan soittoonsa.

Musiikillinen lahjakkus oli Kalevi Johanneksen erikoisominaisuus. Hänellä oli musiikki-inst-

rumenteja melkoinen määrä. Viimeisin niistä on yksikielinen virsikannel, jollaista tarvittiin "Näin on päätetty"-näytelmässä. Kun sellaista ei ollut, teki hän sellaisen hankittujen vanhojen mallien mukaan.

KJ Mielty on ollut taiteellisesti lahjakas ja kehittänyt siinä itseään jatkuvasti. Tauluja, piirroksia ja julisteita on syntynyt runsaasti vuosien mitaan. Me Veteraanit annamme arvoa hänen suunnittelemansa "Täältä lähdimme 1939-1944" muistomerille Pohjankyrön talon edessä.

Kalevi Johannes Mielty on tunnettu nimellä KooJii. Valokuvausliikkeessä kävi lukuisasti sellaisia henkilöitä, jotka halusivat selvyyttä sukusuhteisiin. Erikoinen ryhmä on Amerikan vieraat sukulaisineen, jotka USA:ssa olivat kuulleet, että Kalevi Mielty on sukujen asiantuntija.

Sisko ja Kalevi Mielty vaellusvuodet päättyivät 41 vuotta sitten eli 1957, kun he palasivat takaisin kotikuntaansa. Alavudella ollessaan Kalevi oli hankkinut ensimmäisen kameransa 1950. Siitä alkoi harrastus, josta tuli sitten pääammatti.

Valokuvaajan ammatti vaatii täydellisen tekniikan tuntemisen jälkeen erikoisesti ihmistuntemusta. Sillä alalla kuuluisan ARPS- arvon saavuttaminen kuuluu harvinaisuuksiin Suomessa. Sen arvon hän sai vastaanottaessa Lontoossa 1971.

Issosakyrössä KooJii on ollut lukuisissa kunnallisissa luottamustehtävissä ja edustanut niistä erikoisesti Matkailua ja Kulttuuria myös ylikunnallisissa tehtävissä sekä valtakunnantasolla. Tärkein tehtävä oli hänellä Kunnanhallituksen jäsenyys, varapuheenjohtajuus ja erityisesti puheenjohtajana toimiminen.

Kunnanhallituksen aikaa olivat vuodet 1978-1988. Siltä ajalta on Kirkonseudun rakennuskaava, joka on vahvistettu asemakaavan luontoisesti. Sen mukaan on voitu rakentaa myös Kotiseutuyhdistyksen Kotiseututalo oikeaan paikkaansa. Samalla on suojeltu n 8 ha suuruinen Isonkyrön historiallinen keskus.

Sinne nousi sitten muistomerkki v 1596-1597 Nuijasodalle, joka oli suomalaisille ja pohjalaisille tuhoisa.

Yhteistyöni Valtuuston puheenjohtajana kunnanhallituksen puheenjohtajan kanssa on ollut mieluisaa. Olemme siinä samanlaisia, että tilaisuudet ja toimenpiteet on etukäteen tarkasti suunniteltava. Olkoonpa kysymys kokouksesta, käynnistä Helsingissä, Kuopiossa tai Tasavallan Presidentin vierailusta.

Vakava yhteinen pyrkimyksemme politiikan-teossa on ollut, että asiat riitelevät, eivät ihmiset.

KJ Mielty on ollut myös Isonkyrön seurakunnan kirkkovaltuuston jäsenenä, josta suoraan johtui Vanhan kirkon korjaustyön alkukin.

Kalevi Mielty sai kootuksi toimeliaan ryhmän, joka perusti Carin ja Henrik Mielty sukuseuran. Se oli näyte perusteellisesta asian valmistelusta ja toteuttamisesta. Oli onni, että se perustettiin. Sukututkimus on ollut KooJiin harrastuksista tärkeimpiä.

Kotiseututyön harrastus tuli voimakkaimmin esiin, kun talkoilla aikaansaatiin Kotiseututalon rakentamista ja sitten sisustamista. Se olikin vaativa ja monivaiheinen kokonaisuus. Esihistorian ja esim. Leväluhdan tuntijana hän on ollut verraton.

Kalevi on ollut ulospäin suuntautunut henkilö, joka samalla on tallentanut ne asiat tarkasti, joiden kanssa on ollut tekemisissä. Hänen työhuoneessaan laskin 50 hyvin järjestettyä mappia "Kyröläisten ajantietoa" Eikä siinä kyllin, äskettäin hän laski varastoissaan olevan 16 hyllymetriä arkistoa.

Hän on ollut arvostettu kulttuurivaikuttaja ja esiintyjä, joka on saanut lukuisasti kunnia- ja ansio-merkkejä. Arvokkaimpana hän piti 1986 saamaansa Kotiseutuneuvoksen nimeä ja arvoa.

Kalevi Johannes Mielty on kirjoittanut ja suureksi osaksi järjestänyt useita suuria näytelmiä. Viimeisin oli Kotiseutupäiviin tehty "Näin on päätetty"-spektaakkeli, joka samalla oli näyte kunnalliselämästä 1600-luvulta vuoteen 1905.

Olen ollut murheellinen hyvän naapurin ja yhteistyökumppanin äkkinäisestä poismenosta.

Meillä oli työn alla eräs selvitys, jolla olisi saatu Asemiesmuseota varten niiden sotilaitten ja ratsumiesten nimitieto, jotka olivat mukana Pohjanmaan rykmentin Kyrönmaan-komppaniassa 30-vuotisessa sodassa ja niistä ratsumiehistä, jotka palvelivat Kustaa II Adolf'in henkidrapanteina.

Mieltyjen talon sisällä ja vähän ulkopuolellakin on valtava kokoelma historiallista ja nykypäivään kuuluvaa esineistöä.

Kivikokokoelma on monipuolinen, tauluja, valokuvausuorennoksia, aseita ja valtava oma kirjasto. Entisten valokuvaajien vanhoja negatiiveja sen lisäksi, että hänen omat työnsä on täsmällisesti numeroituina paikoillaan. Ja varsinaista ajantietoa on mapeissa järjestettynä 16 hyllymetriä. Kyröläisten kulttuuriteoksi voisi lukea sen, että niille löytyy kunniallinen paikka säilyttäväksi ja tutkittavaksi

HISTORIIKKIPUHE

Kyrönmaan Osuusmeijerin 90-vuotisjuhla Isokyrö 4. heinäkuuta 1998

Kyrönmaan Osuusmeijerin historia ulottuu aina Isonkyrön ja Ylistaron Osuusmeijerien perustamiseen vuonna 1908, sillä näiden kahden meijerin fuusioituessa neljätoista vuotta sitten niiden yhteiseksi nimeksi tuli Kyrönmaan Osuusmeijeri.

Isonkyrön Osuusmeijeriä perustettaessa yhdeksänkymmentä vuotta sitten osuusmaksun suuruudeksi määrättiin aivan aluksi yksi markka. Se tarkoitti siis sitä, että jokaisen osuuskunnan jäsenen oli maksettava yksi markka yhteiseen kassaan jokaisesta lypsylehmästään. Summa tuntuu nyt varsin mitättömältä meijerin perustamiseen, ja sitä se oli silloinkin. Valtion meijerilainahastosta ei nimittäin tippunut rahaa edes osuuskunnan jäsenten yhteistä takausta vastaan. Keisarillinen Suomen Senaatti katsoi, etteivät jäsenet satsanneet hankkeeseensa tarpeeksi, mutta mehän tiedämme ettei se pitänyt paikkaansa. Mitäpä tuosta, kun isännät olivat kerran päättäneet itselleen meijerin rakentaa niin sellainen myös tehtiin. Löytyihän sitä rahaa paikallisiltakin rahalaitoksilta, ja meijerin tuotoilla laina kyettiin maksamaan takaisin neljässä vuodessa.

Vaan omat ongelmansa sitä oli ylistarolaisillakin meijerinperustajilla. Innokkaimmat isännät rakensivat jo meijerin valmiiksi ennen kuin huomasivat, että eihän heillä ole tarpeeksi jäseniäkään. Ensimmäinen vuosi siinä meni nahistellessa, kun isännät eivät halunneet ryhtyä uuden meijerin maidontuojiksi. Oli mokoma komiampikin kuin vanhat kylämeijerit. Taipumattomat isännät mahtailivat rakentavansa vielä komiamman, mutta läänin kuvernööri kielsi moisen perustamisen. Lopulta järkipuhe auttoi, ja sovinto syntyi. Siitä alkoivatkin tuottoisat ajat meijerille ja sitä tietä myös maidontuottajille, joiden tulot nousivat uusiin ennätyslukemiin. Myös Ylistaronmeijeri maksoi itsensä takaisin neljässä vuodessa.

Ensimmäinen maailmansota toi tullessaan omat vaikeutensa, kuten alhaisen voim hinnan ja inflaation. Mutta ei niin pahaa ettei jotain hyvääkään. Voille määrätty alhaiset rajahinnat eivät koskeneetjuustoa, ja niinpä Ylistaron Osuusmeijerillä aloitettiin juus-

tonvalmistus vuonna 1916. Ylistaron meijerin ensimmäinen emmentaljuusto oli samalla ensimmäinen osuusmeijerissä valmistunut juusto koko Etelä-Pohjanmaalla.

Isonkyrön Osuusmeijeri seurasi naapurinsa esimerkkiä viittä vuotta myöhemmin kun sodan vaikeudet olivat ohi, ja maitomäärät taas kääntyneet nousuun. Molemmat meijerit perustivat myös sikalan, sillä meijerin vierestä kuuluva röhkintä tiesi hyvää tuottoa juustonvalmistuksesta jäävälle heralle.

Suotuisat tuulet tyyntyivät varsin nopeasti, kun pulakausi alkoi. Voi oli toki edelleen Isonkyrön ja Ylistaron Osuusmeijereiden pääartikkeli, mutta sen vienti ulkomaille alkoi takellella parhaiden ostajamaiden asettaessa rajoituksia voim tuonnille.

Suomessa voikauppa puolestaan kärsi halvan ulkomaisen margariinin tuonnista. Meijeriväki taas ei pitänyt margariinia oikeastaan minään, ja aivan hullulta tuntui ajatus käyttää sitä voim sijasta.

Pula-aikana syntyi molemmissa meijereissä tärkeä päätös juustonvalmistuksen suhteen. Isonkyrön Osuusmeijeri päätti siirtyä edamjuuston valmistukseen maan ensimmäisten meijerien joukossa. Ylistarossa puolestaan maitomäärien pieneminen johti päätökseen juustonvalmistuksen lopettamisesta. Päätös säilyi muuttumattomana liki kaksikymmentä vuotta.

Pulakauden jälkeen meijerillemme koitti lyhyt, mutta voimakas kasvukausi. Toisen maailmansodan alkaminen katkaisi sen tyyliin, ja kuluja oli jälleen leikattava kaikin keinoin. Lehmien teurastukset ja alhaiset hinnat johtivat maitomäärien vähenemiseen.

On kuitenkin sanottava, että melkoista sinnikkyyttä meijerit sodan aikana osoittivat.

Moni pikkumeijeri joutui nimittäin tykkäänään lopettamaan toimintansa, mutta Isossakyrössä ja Ylistarossa meijereistä pidettiin kiinni. Syykin tähän oli selvä: ne olivat toimintansa ensimmäisten vuosikymmenien aikana jo osoittaneet tarpeellisuutensa olemalla luotettava tulonlähde maidontuottajille.

Sotien jälkeen moni asia meijerialalla on muuttunut. Sitten kun meijerikoneita jälleen oli saatavilla, alkoi huima tekninen kehitys, jolle ei loppua näy. Meijerin maidontuottajia alkoi olla yhä harvemmassa tuvassa. Maanviljelyksestä tuli erikoistunut ammatti; se ei ollut enää kaikille tuttu elämäntapa. Valtion ote meijerialasta ja myös maanviljelijöiden toimeentulosta tiukkeni. Kokonaan uusi ongelma oli ylituotanto. Sodan aikana ajatuskin moisesta olisi tuntunut aivan mahdottomalta, sillä jopa omavaraisuus maataloustuotteiden suhteen oli vain kaukainen haave. Lehmämäärät ja samoin meijerien jäsenluku on sotien jälkeen laskenut jatkuvasti, mutta lehmien keskilypsymäärien kasvu on korvannut suureksi osaksi tuottajien siirtymisen karjattomaan maatalouteen.

Sotien jälkeen sekä Isossakyrössä että Ylistarossa maitomäärät lähtivät huimaan nousuun. Ylistarossa pyyhittiinkin juustokellarista pölyt perusteellisella korjauksella, ja emmentaljuuston valmistus aloitettiin jälleen. Sekä Isossakyrössä että Ylistarossa laatuun panostettiin esimerkiksi siirtymällä jäiden käytöstä koneelliseen jäähdytykseen, ja meijereiden muukin koneistus sähköistettiin vähitellen.

1960-luvulla yksi isojen muutosten aiheuttajista oli kuljetusolojen paraneminen. Jono hevosrattaita maitotonkkineen meijerin edessä oli yhä harvinaisempi näky, kun traktorilla pääsi lujempaa. Etelä-Pohjanmaakin tuntui kutistuneen, ja Meijeriliiton miehet ryhtyivät puuhaamaan maakunnan meijereille yhteistä voitehdasta. Seinäjoelle rakennettiin Osuuskunta Maitojaloste, jonka jäseneksi Isonkyrön Osuusmeijeri liittyi alusta alkaen. Oma vointuotanto lopetettiin kokonaan, ja suurin osa vastaanotetusta maidosta separoitiin kermaksi ja lähetettiin Maitojalosteelle.

Juustonvalmistus silti säilytettiin, ja isokyröläinen edam näyttikin mainetta hyvän laatunsa ansiosta. Hyvin meni myös Ylistaron Osuusmeijerillä, jossa keskityttiin entistä enemmän paikallisiin markkinoihin.

Voin ja juuston lisäksi kerman, piimän ja maidon

myynti oli niin mittavaa, että meijeri hankki oman pakkauslinjankin. Maitojalosteeseen liittymistä ei haluttu edes harkita.

Mieli voi muuttua kymmenessä vuodessa paljonkin, ja niinpä Ylistaron Osuusmeijeri lopulta liittyi Osuuskunta Maitojalosteeseen. Pakattujen tuotteiden myynti oli vähentynyt, ja tilat olisivat kipeästi tarvinneet remonttia. Juustonvalmistus oli lopetettu jo ennen liittymispäätöstä.

Vuonna 1979 tapahtui Isossakyrössä jotain, joka sittemmin mullisti kokonaan Isonkyrön ja Ylistaron Osuusmeijereiden tulevaisuuden. Valion juustososastolta tuli nimittäin Isonkyrön Osuusmeijerille ehdotus juhlujuuston valmistamisesta Valion 75-juhlavuotta varten. Meijerin hallitus päätti tehdä rohkean ratkaisun, ja edaminvalmistus lopetettiin kokonaan. Koko oma tuotanto ohjattiin sellaisen juuston valmistukseen, josta kukaan ei vielä tienänyt mitään. Meijerin menestyksen osalta voisi todeta, että loppu onkin jo historiaa, mutta sitäkin kaikki on tähänkin asti ollut. Oltermannin valmistuksen aloittamisesta lähtien kaikki laajennukset ovat muutamien vuosien kuluttua osoittautuneet riittämättömiksi. Vähitellen maidonvienti Seinäjoelle lopetettiin, ja kaikki saatu maito valmistettiin juustoksi. Maitomäärät jäivät kuitenkin pian pieniksi, ja vuonna 1984 Isonkyrön ja Ylistaron meijerit ryhtyivät neuvottelemaan yhteistoiminnasta. Fuusio virallistettiin vuoden lopulla, ja yhdistyneiden osuuskuntien uudeksi nimeksi tuli Kyrönmaan Osuusmeijeri.

Kymmenen vuotta Oltermannin valmistuksen aloittamisen jälkeen voitiin todeta, että suunnitellut myyntimäärät olivat ylittyneet 15-kertaisesti. 90-luvulla Kyrönmaan Osuusmeijeri onkin voinut panostaa laadun tasapainottamiseen ja uuteen automatiikkaan. Tuotekehittely ei ole myöskään pysähtynyt, siitä todistavat kasvisrasvapohjainen Justmanni ja kylmäsavustettu kermajuusto Kippari.

Vappumarkkinat

Sotainvalidien Veljesliiton Isonkyrön osaston Naisjaosto perustettiin vuonna 1946. Perustajajäsenistä useimmat olivat olleet mukana Lotta-työssä. Lotilta periytyi keräyksille ym. toiminnalle otollinen organisaatio, joka ulottui yli pitäjän. Lottajärjestö lakkautettiin 1994.

Lotilta periytyneet Vappumarkkinat ovat olleet koko naisjaoston historian ajan taloudellisen toiminnan perustus. Periaatteena on, että markkinoiden tuotto käytetään oman paikkakunnan sotainvalidien ja heidän perheittensä tukemiseen.

Ensimmäiset Vappumarkkinat järjestettiin 1948. Kerääjät valittiin 16 kylään. Kylillä kerättiin myytävät artikkelit ja jokainen kylä järjesti myyntipöydän markkinapaikalle, Pohjankyrön taloon. Alkuvuosina perittiin pääsymaksu.

Silloin markkinoilla myytiin pääasiassa raaka-aineita, jauhoja, ryynejä, pellavia ja villoja. Tehtiin kotijäätelöä ja lapsille oli ongintaa.

Pöytäkirjassa on merkintä 1948...Kahvia tarjotaan, jos jostakin saadaan. Kahvi kun oli vielä kortilla, siis myynti säännösteltyä. Samalta vuodelta on maininta: Villoja tuli niin paljon, että niitä jäi 50 kg myymättä. Villat vietiin Laihian villakehräämöön ja langat jaettiin suuriperheisille sotainvalideille.

Sotainvalidien Veljesliiton Isonkyrön Naisjaoston johtokuntaan kuuluu 22 henkilöä eri puolilta Isoakyröä. Jäsenmäärä vuonna 1997 oli 661 henkilöä.

Tämän vuoden 1998 Vappumarkkinat olivat siis 51 järjestön historiassa. Kyliltä järjestetään edelleen myyntipöydät ja kerätään myytävät tavarat. Samalla kerätään jäsenmaksut. Tämänpäivän artikkelit ovat kotileivonnaiset, jäätelö, arvat, lapsille vapputavaroita ja onginta kuuluu edelleen ohjelmaan. Pöytiä on vähempi kuin takavuosina. Kylien ihmiset ovat vähentyneet ja ikääntyneet.

Ilolla olemme voineet todeta, että isokyröläiset ovat ottaneet markkinat omikseen. Rungas yleisömäärä on täyttänyt Pohjankyrön salin vuosi toisensa jälkeen.

Isonkyrön mieskuoro on juhlistanut Vappumarkkinoita laulullaan koko niiden historian ajan

Taas leivoset ilmassa leikkiä lyö....

Terveisin Anna-Liisa Tiilikka

Ilolla olemme voineet todeta, että isokyröläiset ovat ottaneet markkinat omikseen. Runsas yleisömäärä on täyttänyt Pohjankyrön salin vuosi toisensa jälkeen.

Isonkyrön mieskuoro on juhlistanut Vappumarkkinoita laulullaan koko niiden historian ajan. Taas leivoset ilmassa leikkiä lyö...

Isonkyrön vuoden 1998 yritys

KULJETUSLIIKE MARKKO OY

Jo vuonna 1937 aloitti Jussi Markko autoilijana ajamalla Härmässä maitoa Voltin meijeriin. Sota vaati osansa ja niinpä sekä mies että auto olivat rintamalla viisi vuotta. Sodan jälkeen ajot jatkuivat ja tavaraa vietiin aina Muurmanskiin saakka. Maitoa kuskattiin Kyröön meijeriin ja ajettiin milloin soraa milloin heiniä -kaikkea mitä maaseudulla elämiseen tarvittiin.

Jussin poika Helge oli juuri päässyt poliisikouluun, mutta koulut sai jäädä ja Helge ryhtyi vuonna -57 isänsä jälkeen yrittäjäksi. Viisi vuotta myöhemmin toimintaa laajennettiin ostamalla Valtarin Martilta taksiauto. Helgen vaimo Helvi ryhtyi ajamaan taksia. 70-luvun alussa meijeri teki päätöksen siirtyä tilatankkeihin jolloin autoja jouduttiin uusimaan ja suurentamaan.

Helvi ja Helgen poika Heikki valmistui vuonna -78 elektroniikka-asentajaksi, kun toiminnan laajeneminen tuli taas ajan-kohtaiseksi. Heikin piti tehdä valinta jatkaako isänsä tavoin ratinvääntöä. Toinen auto ostettiin ja Heikki ryhtyi ajamaan.

-Vapaa-ajan ongelmia ei nuorena ollut. Viikonloppuisin ajoin taksia ja arkisin maitoa tai puuta. Saattoi mennä monta kuukautta ettei yhtään vapaa-päivää ollut. Tansseissa ei tullut käytyä, mutta ehdin kuitenkin vaimon itselleni hankkia, muistelee Heikki.

Paula-vaimo osallistuu ajohommiin tuuraamalla taksiajoissa. Hänellä onkin taskussaan keväällä hankittu taksiyrittäjä-kurssin todistus.

80-luvulla Heikki ajoi maitoa, Helge kuljetti heraa ja avoin yhtiö keskittyi puunajoon.

-Emäntä ostatti kaksi uutta autoa 90-luvun alussa, naureskelee Helge, puuauton ja maitoauton. Vanhojen autojen kanssa tahtoi yöt tuhraantua remontissa ja päivät ajossa. Vaihtoa uusiin yllytti vielä sekin, että silloin sai alv:n vähentää koko summasta.

Puuajot ovat lisääntyneet ja ajomatkat pidentyneet. Meijerin ajot ovat kuitenkin aina olleet ne vakituiset ja varmat tulot.

Heikki on lisäksi osakkaana Länsi-Suomen Kaapeliasennus yrityksessä, jonka toimipaikkana on Vähäkyrö. Yrityksen yksi kuorma-auto ajaa jatkuvasti Tampereella puhelinlaitoksen ajoja.

Helgen harrastuksiin kuuluu raviurheilu. Tallissa kopistelee neljävuotias suomenhevonen, joka vasta aloittelee kilpailemista. Sen kanssa vapaa-aika kuluu.

-Tämä työ pitää kiinni, omaa aikaa ei tahdo löytyä kuin varastamalla, sanoo Helvi. Jos lomalle lähtee, pitää lähteä tarpeeksi kauas. Luotettaville työntekijöille uskaltaa hommat jättää. Hyvät kuskit vaikuttavat osaltaan firman menestykseen ja osa kiitoksista kuuluukin heille.

-Mukavalta tuntuu tällainen huomionosoitus, kun vuosia on yrittäjänä puurtanut. Tulevaisuuteen lähdemme sillä mielellä, että jos jotain uutta ja kiinnostavaa ilmenee -siihen tartutaan.

Tällaisella Ford-autolla ajettiin ensimmäiset ajot. Kuvassa Helge Markko istuu paappansa palvelu-parivuotiaana. Jussi Markko nojailee Fordin puskuria. Kuvan takana oli vuosiluku 36.

Tässä sama piha-alue kuvattuna syksyllä 1998. Kuvassa Heikki ja Paula, Helvi ja Helge Markko poseeraavat taksin vieressä.

Terva-alkuisesta paikannimistöstä ja tervan tuotannosta Kyrönmaalla

Terva-alkuista paikannimistöä löytyy runsaasti Ison- ja Vähänkyrön alueella esim. **Tervajoki, Tervajoen kylä, Tervaneva, Tervajoen rämäkkö, Tervajoenmäki Tervajoenmäen rinta, Tervajärvi ja Vähä-Tervajärvi**. Paikannimien määräytösana Terva antaa mielikuvan paikalla tapahtuneesta tervan poltosta tai sen kuljettamisesta. Kun tarinan mukaan Tervajoen kylässä sijaitsi aikoinaan kauppapaikka Köping, on Terva-alkuisten paikannimien nimirypäs aikojen saatossa innostanut kehittämään lukuisan määrän tarinoita, jossa tämän muinaisen kauppapaikan merkittävänä kauppa-artikkelina on nähty terva. Kun Köpingin kauppapaikalle ei kuitenkaan löydy todisteita eikä perusteita viimeisen tuhannen vuoden ajalta, yritämme seuraavassa tarkastella miten Tervamääriteosan sisältävä paikannimistö sopeutuu tähän tosiasiaan.

Paikannimien yleisin muodostumistapa

Asutuksen varhaisvaiheessa asukkailla oli tarve nimetä pienalueita aluksi asutuksen lähiympäristössä. Kauempana sijaitsevista alueista riitti laajojen alueiden nimeäminen. Myöhemmin asutuksen tihentyessä asukkaille tuli suuralueen sisällä pienalueiden nimeämistarpeita. Usein nämä uudet nimet johdettiin samasta nimestä ja niitä kutsutaan liittännäisnimiksi (Lähde: E. Kiviniemi: Perustietoa paikannimistä. SKS, 1990). Käsittelemämme Terva-alkuinen nimirypäs syntyi tämän saman periaatteen mukaisesti ja alunperin on ollut yksi Terva-alkuinen paikannimi, jota sitten on käytetty hyväksi muiden paikkojen nimeämiseen. Määräävänä tekijänä terva-alkuisten liittännäisnimien runsauteen ei siten ole tervanvalmistuksen laajamittaisuus tai -alaisuus vaan sen syntyminen noudattaa nimistön syntymisen yleistä pääperiaatetta.

Terva-alkuisen paikannimistön ikäsuhteita

Edellä kirjoitetun mukaisesti vanhinta Terva-alkuista paikannimistöä edustaa laajana levittäyty-

nyt Tervaneva tai Tervajoki, jotka kuitenkin eivät sijaitse tervanvalmistuksen kannalta sopivalla alueella. Käsittelemästämme nimistöä ainoastaan Terva-järvet sijaitsevat alueella, jossa tervan tuotanto on ollut mahdollista. Pieninä ja vähäpätöisinä niitä ei kuitenkaan ole voitu nimetä aikaisemmin kun niiden edessä sijaitsevaa Tervanevaa tai Tervajokea. Kannattaa lisäksi huomioida, ettei Tervajärven lähiympäristöstä löydy tervantuottamiseen liittyvää vanhaa paikannimistöä.

Alkuperäisen Tervajoen kylän asutuksen voidaan arvioida syntyneen viimeistään 1400-1500 lukujen vaihteessa, jolloin Tervajoella oli jo luonnollisesti nimi. Vanhinta nimikerrostumaa edustava Tervaneva tai Tervajoki oli siten nimetty jo paljon aikaisemmin, viimeistään vuosituhannen alussa.

Merkille pantavaa Terva-alkuisessa nimistöryppäessä on myös se, että se ei ole mitenkään ainutlaatuinen Suomessa. Muualla maassa tiedetään suuri joukko vastaavanlaisia nimiä, erityisesti Tervajärvi ja Tervaniemi ovat eräitä yleisimpiä ns. kulttuurinimien ryhmään kuuluvia maastonimiä. Lisäksi Tervajärvi nimet sijaitsevat valtaosaltaan sellaisilla alueilla, jotka eivät ole kuuluneet Suomen tervan tuottoalueisiin.

Tervan merkitys kauppa-artikkelina

Tervan merkitys kauppa-artikkelina perustuu luonnollisesti sen tarpeeseen. Tervanpolton salaisuus ei kuitenkaan ollut suomalaisten yksinoikeus vaan sen hallitsivat muutkin kansat ympäri Eurooppaa. Mielenkiintoinen onkin kysymys milloin syntyi sellainen tilanne, että tervan rahtaaminen alkoi kannattaa täältä Euroopan kauppakeskuksiin?

Euroopan ensimmäinen suuri tervantuotantoalue oli Preussi, jonka kauppakeskuksessa Danzigissa olivat jo 1300-luvulla käytössä lakiin perustuva tervan tarkastustoiminta. Preussin mäntymetsät alkoivat kuitenkin ehtyä 1600-luvun alussa ja sen tervanvienti väheni 1500-luvun 4000 lästistä eli 48000 tynnyristä 1630-luvun alkupuolen 1000 lästiin. Vastaavasti Ruotsin ja ennen kaikkea Suo-

men tervanvienti lisääntyi v. 1615-33 noin 1700 lästistä 4800 lästiin eli kolminkertaistui.

1500-luvun alkupuolella maakunnan talonpoikaiskauppiaille ei vielä ollut kauppatavarihin nähden paljon valinnan varaa. Vietäväksi liikenä tuskin muutakuin kalaa, hylkeenrasvaa, vuotia, voita, turkiksia ja tuohia. 1600-luvun alussa, jolloin perustettiin mm. Vaasan kaupunki, uusi kaupallinen elinkeinomuoto tervanpoltto, valtasi nopeasti alaa niin Etelä- kuin Keski-Pohjanmaalla. Tervan kysynnän voimakas lisääntyminen johtui Länsi-Euroopan merivaltojen kilpailusta yhä uusien valtamerien takaisten maiden löytämiseksi (prof Armas Luukko: Vaasan historia osa I, mm. sivut: 43, 156, 157, 206).

Edellä esitetystä voidaan todeta Ruotsin ja Suomen tervan tuotantokyvyn ohittaneen Preussin noin v. 1617. Terva ei siten voinut vielä olla niiden kauppatavaroiden joukossa joita Pohjanmaalta vietiin silloin kun Terva-alkuinen paikannimistö alueelle syntyi. Luonnontilainen Tervajoki ei myöskään missään historiansa vaiheessa voinut toimia merkittävänä tervan kuljetusreitteinä. Tervajärven maastossa poltettu terva oli paljon helpommin ja lyhyemmin kuljetettavissa Kyrönjoen rantaa Orismalanjokea pitkin. Ilmajoen Tervahaminassa poltettu terva vastaavasti joko Laihianjokea tai Ilmajoen Koivu- luomaa pitkin. Kansan muistissa tervan merkitys on kuitenkin korostunut muuallakin. mm. Lapuan historian kirjoittaja toteaa perimätiedon kantatalojen perustamisesta ja tervanpoltosta sekoittuneen virheellisesti toisiinsa.

Voidaan siten todeta, että vanhinta Terva-alkuisista edustava paikannimistön esiintymisalueet eivät suoraan liitty tervan tuottamiseen ja määräävämpi tekijä nimistön syntyyn on ollut paikan merkittävyys sen aikaisen käytön näkökulmasta katsoen.

Vaihtoehtoisia nimeämisperusteita

Vaikka tervalla ei ollut kaupallista merkitystä ennen 1500-lukua se ei tietyksi sulje pois mahdollisuutta etteikö kotitarpeiksi poltettu terva voisi olla perusteena Terva-alkuisiin paikannimiin. Toisaalta tervan vähäinen merkitys kuitenkin antaa mahdollisuuden pohtia nimistön syntymistä muista lähtökohdista.

Varteenotettavimmaksi lähtökohdaksi voidaan ottaa se, että keskellä suomaastoa sijaitsevien

Tervajärvien ja Tervajoen runsaasti humus-happojen uuttamasta raudasta ja mangaanista liki mustaksi värjäytynyt vesi on toiminut alkuperäisenä nimenantoperusteena. Kun Tervaneva ei Tervajoen tavoin ole synnyttänyt nimestään laajaa nimistörypystä saattaisi sen alkuperäinen syntyhistoria toisaalta poiketa Tervajoen ja sen liitännäisnimien nimenanto perusteesta.

Merkittävänä riistaeläimenä peuraa ja poroa on aikojen saatossa kutsuttu monin erilaisin nimityksin. Erilaisia nimiä on annettu eri sukupuolille ja monille kasvuvaiheille. Yksi peurasta käytetty nimi on *teva*. Peuran kutsumanimenä *teva* on tunnettu Pohjanmaalla sillä esim. Etelä-Pohjanmaan historiassa (osa II s.87) mainitaan Isonkyrön Tevaneva (v. 1770) joka yhdistetään kirjassa yhdeksi peuran asumisalueeksi.

Tervanevan alueen pohjoispuolen reunaosassa tavataan runsaasti peuran pyyntiin liittyvää nimistöä ja itse Tervaneva sopii erinomaisen hyvin peurojen luontaiseksi elinalueeksi. Pohdinnan aiheeksi voikin hyvällä syyllä nostaa kysymyksen oliko Tervanevan alkuperäinen nimi Tevaneva. Peuran metsästyksen merkityksen vähennyttyä ja *teva* sanan merkitys sisällön hämähärrytyä nimitys on korvautunut terva sanalla, lähialueen rikkaan Terva-alkuisen paikannimistön vaikutuksesta

Yhteenveto

Kirjoituksessa on monin eri tavoin pohdittu Terva-alkuisen paikannimistön syntyhistoriaa ja merkityssisältöä, sekä tervan taloudellista merkityksen kehittymistä. Yhteenvetona voidaan todeta, että laaja Terva-määräteosan sisältävä paikannimistö ei ole yhteydessä tervan laajamittaisen kaupallisen hyödyntämiseen. Nimistön syntyhistoria liittyy todennäköisesti vesistöjen väriominaisuuksiin (mm. Tervajärvi ja Tervajoki) tai joissakin tapauksissa sanan ja sen merkityksen muuttamiseen (Tevaneva - Tervaneva).

Matti Lehtiö

Sadekesä

*Huhtikuulla Etelänauringossa,
kesä alkoi lämpimästi,
on aurinko voittanut taas,
oli kaunista ja kukkasia maas,
kun saavuimme kotiin
mertentakaa kera muuttolintujen,
mitkä tahtoivat kesän kanssamme jakaa.
Täällä oli routa ja jää,
sade ropisi keväästä asti,
pellot hyvin märiksi kasti,
sai vaivoin siemenet peltoon kylväjät.
Koko kesän sade pesi maita ja mantuja,
näin elettiin tämä kesä,
syksyllä vähän sai laariinsa korjaajat.
Elämämme on korkeimman kädes,
se kai tuli huomatuksi.
Linnuilla on pesänsä samoin ihmisillä,
tyydytään siihen mitä annetaan,
positiivisuus auttaa uutta kevättä kohti.*

*Mitä olisin ilman Sinua,
lakastunut kukkanen laaksossa,
iloton ilkkuja, hymytön suu.*

*Sinä teet minusta
miltei täydellisen,
avaat näkemään silmäni kaiken kauniin,
teet korvani herkäksi kuulemaan.*

*Sulle sen kertoa mä voisin, aurinko,
Kuuntele itseäsikin, kuin vierasta.*

Rauha Peltoniemi

Joulupukki

Ennen sähkön tuloa maaseudulle olivat syys- ja talvi-illat hyvin ankeita verrattuna nykyaikaan. Läksyjä yritettiin lukea takkatulen, kynttilöiden ja erilaisten öljylamppujen valossa. Vapaa-aikoina leikittiin ulkona pimeälläkin. Joululoman aikaan tulivat ohjelmaan joulupukkihommat ja joulukirkko jokavuotisina.

Saunassa käynti aloitti aaton, kun joulukuusi oli koristeltu ja kynttilät sytytetty, seurasivat jouluateria ja lahjojen jako. Sen jälkeen alkoi kiireinen pukeutuminen pukiksi. Se oli niitä lasten perinteisiä rientoja, jotka toteutettiin aina, olivatpa sääolosuhteet millaiset hyvänsä. Joskus vesikeli, joskus lumipyry tai kuutamoinen pakkassää, aina mentiin! Useimmiten Larvakylän voimin, mutta joskus koko kylän lapset kerääntyivät isoksi joukoksi.

Varusteina olivat paperista tai kankaasta tehdyt väritetyt naamarit joihin kiinnitettiin rohtimista parta. Aikuisten vanhoja päähineitä, hameita, housuja, päällystakkeja jopa turkkejakin käännettiin nurinpäin, siten syntyi hyvin eriskummallisen näköisiä olentoja. Niinpä sitten lähdettiin isolla porukalla kiertämään talosta taloon. Koputettiin oveen ja kysyttiin "Saako pukki tupahan tulla?" Yleensä vastaus oli myönteinen. Silloin rynnättiin sisälle joulu kuusen ympärille tai sen lähelle. Pyörittiin piirissä, laulettiin joululauluja, nuorimmille tehtiin kujeita ja hassuja kysymyksiä. Nämä pukit eivät jakaneet lahjoja. Nuorimmat olivat hämillään, mutta vanhemmat olivat hilpeän ja iloisen näköisiä. Jotkut kyseivät kuinka kaukaa ja millä vehkeellä olimme matkassa, hyviä vatsauksia saivatkin. Pukeille annettiin pullaa, makeisia, joskus vain sokerinpala kullekin. Yhteen ääneen sitten toivotettiin hyvää joulua, ja jatkettiin matkaa seuraavaan taloon.

Näin edettiin ja kierrettiin pienimmätkin torpat ja huomattiin käyntimme tuottavan iloa joka paikassa. Muistan erikoisesti, kun menimme Lillbackan torppaan. Se sijaitsi n. puoli kilometriä Rourusta pohjoiseen. Siinä asui vanhahko pariskunta. Heidän kasvoiltaan oli tavallista iloisempi ilme.

Lopulta hajaannuttiin kukin kotiinsa lepäämään, sillä aamulla oli edessä aikainen herätys joulukirkkomatkaa varten.

Tuo joulupukkihomma oli niin hauskaa, että se toistettiin vielä uudenvuoden- ja loppiaisaattonakin pienemmällä joukolla.

Toivo Kultti

ARPEETI

- työtä ja elämänhallintaa nuorille

Arpeeti eli Kyrönmaan Nuorten Työpaja on toiminut nyt runsaan vuoden. Toimipaikka on Tervajoella, entisissä autoliikkeen tiloissa. Arpeettiin tulevat nuoret ovat työttömiä, 17-24 vuotiaita, ja heitä on ollut kutakuinkin tasaisesti joka kunnasta. Työpaja on Kyrönmaan kuntien, Isokyrö, Laihia, Vähäkyrö, yhteishanke, josta on tehty viiden vuoden sopimus. Pajaa johtaa kunnanvaltuustojen valitsema johtokunta, jossa on kaksi jäsentä joka sopijakunnasta.

Työtä, koulutusta ja elämäntaitoja

Tässä Arpeetin toimintaperiaatteet. Koska työpajan tarkoituksena on antaa kokemuksia erilaisista töistä ja työmenetelmistä sekä yleisistä työelämän pelisäännöistä, toimintamme perustuukin pääasiassa todellisiin töihin. Pajallamme on kaksi päätoimialaa; kädentaitoihin keskittyvä "Kostyymi" ja ympäristö- ja puutyöpaja "Markki". Näissä tehdään vaatteiden ja huonekalujen korjauksia, ommellaan rooli/naamiyasuja, valmistetaan yksilöllisiä tilaustöitä niin puusta kuin kankaasta ja nyt syksyn kuluessa keskitymme myös huonekalujen verhoiluun. Viimemainittuun alaan perustimme mestarikisälli työparin, jossa mestarina toimii isokyröläinen Reino Kujamäki kisällinään laihialainen, keväällä pajanuorena aloittanut Teija Kallio. Ketjussa kolmantena on vielä pajanuoret, jotka opiskelevat samalla verhoilun perusasioita. Markin puolella toiminnasta ja ohjauksesta vastaa Aimo Hellberg.

Pajalla tehtävien töiden lisäksi nuoret työskentelevät suoraan yrityksissä tai yksityisillä henkilöillä. Asiakkaat voivat tilata heitä erilaisiin tehtäviin, vaikkapa lastenhoito- ja siivousavuksi, tekemään pikku remontteja, hoitamaan yleisökahvituksia ja muita nopeasti opetettavia töitä. Palveluista peritään pieni korvaus. Tarkoituksemme on myös saada nuoria sijoitettua yrityksiin pitkäaikaisempiin töihin, kuin päivän-parin keikkoihin. Tätä kautta he saisivat työkokemusta ja vahvistusta (mahdolliselle) ammattitaidolleen. Työpajanuorissa on myös niitä, joilta ammattikoulutus vielä puuttuu.

Tehtävät annetaan kullekin taitojen mukaan, opastaen eri työvaiheissa. Nuorten omaa osaamista hyödynnetään mahdollisimman paljon. Koska nuoremme ovat kuitenkin hyvin erilaisia lähtökohdiltaan ja työkokemukseltaan, otetaan se huomioon työsuorituksia arvioitaessa. Arpeetin toimintamalli, joka pohjautuu "oikeaan" työntekoon - ei puuhasteluun vain mukavia asioita tekemällä - kasvattaa mielestäni nuoren vastuuntuntoa, itseluottamusta ja antaa onnistumisen elämyksiä. Kun nuoren valmistama patalappu tai kukkalaatikko myydään, on se sinällään jo kiitos hyvin tehdystä työstä.

Työnteon rinnalla pajalla järjestetään koulutusta. Laatu ja tarve selvitetään aina joka jaksolla erikseen. (Nuoret ovat täällä kerrallaan 3-6 kk, riippuen, onko hän työ- vai harjoittelusuhteessa). Tähän mennessä eniten toivottu lisäkoulutus on ollut tietotekniikasta. Marraskuussa siihen on taas mahdollisuus, kun nuoremme osallistuu työvoimatoimiston järjestämälle tietotekniikan peruskurssille Tuuralassa. Lisäksi kurseja järjestetään kädentaitoihin liittyvissä erikoisaloissa.

Pajalla olevat nuoret ovat juuri siinä iässä, että moni muuttaa pois kotoa. Tässä tilanteessa tulee eteen monia arkipäivän tilanteita, kuinka toimia ja saada rahat riittämään. Siksi pajallakin on järjestetty jo kaksi kertaa kotiruokakurssi, jossa muutama nuori kerrallaan on ollut opettelemassa perusruokien valmistusta. Samalla on laskettu ruuan hinta ja näin saatu vertailukohta esim. pizza-hampurilaisaterioille.

Pajajakson läpikäyneet nuoret ovat sijoittuneet jatkokoulutukseen tai työelämään erittäin hyvin. Harva on jäänyt "sohvan nurkkaan", vaan on tapahtunut selvä aktivoituminen. Tavoite onkin saada nuori itse kyselemään työpaikkoja ja rakentamaan tulevaisuuttaan rohkeasti itseensä luottaen. Työpaja avittaa asiassa taustalla.

Työpajan toiminta on osoittanut tarpeellisuutensa tänne hakeutuvien nuorten suhteen. Myös mielekästä tekemistä olemme saaneet kiittävän runsaasti ja toivomme sitä edelleen. Työnopeutemme ja ammattitaitomme suhteen emme ole varmaankaan uhkana muille, samoja töitä tekeville yrittäjille.

TYÖTÄ, KOULUTUSTA ELÄMÄNTAITOJA

Alkukesällä pidetty kotiruokakurssi pystyttiin hoitamaan omin voimin, sillä pajanuorissa oli muutama ruuanlaittoon koulutuksen saanut nuori. Tässä yhtenä ohjaana toiminut Tapani Parkkari

kuva A.Korjus-Hietala

Markissa rakennettiin messu/esittelymökki Isonkyrön kunnalle.

kuva A.Korjus-Hietala

JOULUKIRKKO

Nuoruuteni aikaan 20-luvun molemmin puolin oli kirkossakäynti hyvin vilkasta. Siitä saatiin vaihtelua ja henkistä ravintoa harmaaseen arkeen. Silloin ei juuri muita huveja ollut radioita ym. Mukaan pääsivät lapsetkin. Joulun lähestyessä joulukirkkoon menoa alettiin odottaa. Siitä muodostuikin kohokohta lasten mielessä ja mielelläänhän sinne vanhemmatkin lähtivät. Valmistautumiset tehtiin huolellisesti jo aattona, kuten juhlaan ”toppaaaminen” pehmeillä heinillä, päällystäminen huovalla ja rekiverhalla. Aamulla tuotiin sisältä lämpimät vällyt, jotta oli pehmeää ja lämmintä istua reessä.

Joulukirkko alkoi jo aamukuudelta. Matkaa meiltä oli n.10 kilometriä joka kesti toista tuntia, joten herätys oli neljältä. Kun kaikki oli valmista, lähdettiin matkaan. Matkan edetessä muodostui valjakoista jonoja, jotka kasvoivat kirkkoa lähestyttäessä. Hevosten valjaissa oli monenlaisia kuluja, kulkusia ja ”kaltruja”. Niiden äänistä muodostuikin aikamoinen sinfonia, joka kuului kauas. Tien varren talot olivat juhlaaivaistuja, akkunoille oli asetettu kynttilöitä, jotka tuikkiessaan lisäsivät juhltunnelmaa.

Kirkolle saavuttua kiinnitettiin hevoset puomeihin, asetettiin loimi tai vällyt niiden selkään, annettiin heiniä eteen syötäväksi. Astuttiin kirkkoon, kynttilöin valaistuun ja isoilla valurautakamiinoilla lämmitettyyn. Se oli täynnä juhlaansa. Kirkonmenot alkoivat: virret, pappien saarnat ja esitykset olivat jouluaiheisia liittyen Vapahtajamme syntymään ja tehtävään ihmiskunnan pelastajana. Erikoisesti on jäänyt mieleeni jouluvirsi ”Enkeli taivaan lausui näin” joka aina on yhtä sykähdyttävä. Oli tuo vanhanajan joulukirkko nuorelle sellainen elämys, joka ei milloinkaan jää unholaan.

Paluumatka kotiin päin alkoi vauhdikkaasti, sillä hevoset olivat viluisia seisottuaan runsaan tunnin kirkkomäellä ja olivat siten hyvällä juoksu-tuulella ja taas soi kulkusten ja kulujen kilinä valtavana. Kotona odotti lämmin jouluruoka, jota oli äiti tai joku sisarista jäänyt valmistamaan. Juhla-tuntua oli ja juttua riitti!

Huono sää, pitkä matka ja huonot tiet aiheuttivat kuitenkin toisinaan sen, ettei joulukirkkomatka- ta aina muodostunut sitä juhlavuutta, jota siltä odo-

tettiin ja kuitenkin sinne aina ilomielin lähdettiin. Seuraavassa pari esimerkkiä sellaisesta.

Erään sateisen syksyn jälkeen oli maa sulana vielä joulunakin. Tiet olivat huonossa kunnossa. Kärryjen pyöräurat olivat syvät ja kuoppaiset. Kun sitten kirkkoon lähdettiin hoijakalla, tihkusadetta tuli koko matkan ajan. Sadevaatteita ei ollut tuohonaikaan, jonkinlainen sateenvarjo sekä huopia vain joihin kääriydettiin. Ei tuossa matkassa oikein hohtoa ollut, ihmiset ja hevosetkin sen kokivat. Kirkolle saavuttua hevonen kiinnitettiin puomiin kuten aina. Kostean nihkeissä vaatteissa noustiin kirkon parvekkeelle ja päästiinkin etupenkkiin, josta oli hyvä näkyvyys. Kynttilät valaisivat, jouluvirret ja juhlasaarnat olivat vaikuttavia, mutta tuo ilkeä kosteus aiheutti sen, ettei sitä tavanomaista juhlatunnelmaa oikein syntynyt. Kotimatkakaan ei ankeutta korjannut. Kotona saatuamme kuivat vaatteet yllemme ja lämmintä jouluruokaa, mielikin vähitellen kirkastui.

Toisenlainen joulukirkkomatka tehtiin vuoden 1920 tienoilla. Oli kuiva, pakkassää, kirkas kuumamo, pakkasta noin 30 astetta, lunta sen verran, että pyhäreellä (lohonalla) lähdettiin. Isä istui turkkeineen kuskinpenkillä, äiti ja kolme lasta takana vällyissä. Lunta oli niin vähän, että reen jalakset purivat hiekkaan, joten matka ei oikein tahotonut joutua. Jalkoja alkoi paleltaa, me nuorimmat nousimme vuorotellen juoksemaan reen perässä. Lopulta päästiin kirkolle, hevoset kiinnitettiin ja laitettiin vällyt selkään ja heiniä eteen. Saavuimme kirkkoon etuajassa. Ihmisiä oli vähän, joten pääsimme lähelle suurta lämmityskamiinaa, jonka kyljet hohtivat punertavina lämpöä. Kun ihmisiä tuli lisää annoimme heille tilaa ja siirryimme keskemälle penkkeihin istumaan. Lattiasta huokui kylmää, joka tuntui jaloissa. Kynttilät loistivat kauriini, jouluvirret, pappien saarna ja jouluevanke- liumi loivat tunnelmaa.

Kun kirkonmeno oli päättynyt ja lähdettiin kotimatalle, kuu paistoi ja pakkasen oli kireä. Hevoset lähtivät viluisina halukkaasti kotia kohti. Kun reen luisto oli huono, niin isännät olivat sopineet, että ajettaisiin tietä vain Napueen saakka ja sieltä Tuomisen pajan luota joen jälle ja edelleen Kui-

vilaan. Niin tehtiin ja matkalaisia olikin kymmenkunta valjakkoa Ulvilasta ja Kuivilasta. Hevoset hajaantuivat rintamaan ja hyvällä juoksutuulella kun olivat muodostui oikeat juhla-ajot! Kulkusten, kulujen ja kaltrujen kilinä täytti tienoon, vauhti oli kova ja matkalaisilla hauskaa.

Pakkasten ansiosta jää oli lujaa, vesi oli kuitenkin laskenut niin, että kun tuo hevosjoukko juoksi kovaa, se tärisytti jäätä niin, että siihen matkan aikana repeytyi useita pitkiä halkeamia. Halkeamisista syntyvä ääni kirpeässä pakkassäässä oli valtavaa kaikuen ja kumisten kuin kovan ukonilman jälkijyrinät aaltoillen. Se oli komeaa säestystä kilinälle ja kavioiden kopseelle ja riemullista vauhdin hurmaa mukana olleille.

Osa matkustajista poistui Ulvilaan ja kuka minnekin koteihinsa. Kuivilaan saapui 4-5 valjakkoa. Kun tuo hurja jäämatka oli ohi niin hevoset hiruivat ja korskuivat, isännät hymyilivät ja pyyhkiivät kuuraa parrastaan, lapset riemuitsivat täysin rinnoin, tuntui kuin kaikilla Luojan luoduilla olisi suurta juhlaa, niinkuin olikin. Pakkanen oli edelleen kovaa ja nipisteli jäseniä. Mutta tuo hurja jäämatka Napuelta Kuivilaan kruunasi kaiken niin vaikuttava se oli, että siinä joulun sanomakin taisi jäädä hieman vähemmälle huomiolle.

Vihdoin perillä kotona odotti lämpö ja lämmin jouluruoka, myös hevoselle riitti lämmintä sisälle ja päälle. Uskokaa tai älkää, juuri tästä matkasta tarinaa riitti pitkäksi aikaa. Se oli muistorikkain joulukirkkomatkoista itsellenikin.

Enkö ole positiivinen?

Kirjoitukseni ovat 70-prosenttisesti negatiivisia. Se johtuu siitä, että elämäni pullapusseissa on seitsemän pilaantunutta munkkia. Toki mainitsen, että onhan siellä kolme hyvääkin. Ovatpa kirjoitukseni pullamaisia tai pottumaisia, myönteistä olkoon, että niissä on idea. Jos se saa lukijat tyytyväiseksi, se on myönteistä. Sama se, nauraako pellen hymylle tai irvistykselle.

Elämän syytähän se on

En voi olla puolueeton, sillä elän.

Heikki Ryhänen

Pelkistettyä

*En ole hienosti pukeutunut.
Olen pelkästään pukeutunut.*

Pelle

*Haluan olla pelle,
mutta en aina.
Tosin virka-aikaklovnikaan
en tahdo olla.*

*"Pelleile perjantaina,
sure sunnuntain!"
-ei kiinnosta!*

Miten voin olla häiriöksi?

*Jos koko ajan kysyn:
"En kai häiritse?", silloin
totisesti häiritsen.*

Palhojaisten koulun historiaa

Ritaalan koulu:

Alapäässä pitäjää oli herännyt ajatus oman koulun saamiseksi alueelle. Kuntakokouksessa 1.3. 1890 esitettiin kysymys: "perustetaanko alapäähän pitäjää yksi ylhäisempi kansakoulu joko määräajaksi tahi pysyväiseksi vakinaiseksi kouluksi." Toistamiseen asia oli esillä kuntakokouksessa 26.3. 1890, jossa piti ratkaista koulun paikka.

Tarjolla oli kaksi asuinrakennusta vuokrattavaksi koulutaloksi. Palhojaisista oli leskiemäntä Maria Renko tarjonnut huoneitaan ja Ritaalassa oli tiedossa Yli-Varon vapaana oleva tuparakennus. Kuntakokouksen äänestyksessä koulun talon paikasta voitti Palhojaisten Rengon talo 2328 äänellä 2246 ääntä vastaan. Näin koulun paikaksi äänestettiin Renkolan tien ja maantien kulmauksessa sijainnut Rengon talon tuparati. Kuntakokous sitoutui kannattamaan koulua 400 markalla vuosittain.

Rengon talon huoneet todettiin kuitenkin sopimattomiksi koulutiloiksi ja kuntakokouksessa 15.6.1890 kumottiin tehty äänestyspäätös ja hyväksyttiin Yli-Varon huoneet Alaisenpään ylemmäksi kansakouluksi. Yli-Varon talo sijaitsi Silakka- luoman ja vanhan Ritaalan viljelystien välissä nykyisen maantien eteläpuolella. Tuparakennuksesta vuokrattiin sali, kolme kamaria, porstua ja tarvittavat ulko huoneet. Vuotuinen vuokra oli 80 markkaa vuodessa. Koulu pääsi alkamaan lokakuun 1: senä päivänä 1890 ja jatkui lukuvuoden 1894 loppuun, jolloin Ritaalan koulupiiri yhdistettiin Palhojaisten koulupiiriin. Opettajana koulussa toimi Matti Kujala. Hän oli pätevä opettaja, koulutuksen hän oli saanut Jyväskylän Opettajaseminaarissa. Johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin pastori

N.E.Vainio. Kalustoa johtokunta tilasi Jurvasta, puuseppä Laksolta, 12 pulpettia penkkiinensä, tarvittavat kartat tilasi opettaja Kujala Untamalan lopetetusta kansakoulusta. Koulun kalusto oli: karttapallo, Euroopan, Suomenmaan ja Palestiinan kartat, seinätaulu, mittausopilliset kappaleet, linjaali- ja osoituskeppi sekä liitua. Harmoonin hankinta rahoitettiin arpajaisilla.

Naisellista hoitoa antamaan ja käsitöiden opettajaksi työille valittiin Kujalan sisar, Sanna Kujala. Oppilaiksi hyväksyttiin 54 oppilaaksi pyrkijää.

Kujala oli valittu ensin kahdeksi koetusvuodeksi, jonka jälkeen hänelle annettiin julkinen vahvistuskirja. Toukokuun 23 päivä 1893 hänet asetettiin virkaansa pastori Vainion seremonioilla. Koulu Ritaalassa päättyi toukokuun lopussa 1894, kun uusi Palhojaisten koulu oli valmistunut.

Palhojaisten koulu:

Kuntakokous oli päätöksellään vuonna 1891 ostanut Palhojaisista Sippolan 5/6 manttaalin talon koulutaloksi ja rahoittanut sen 3800 markan lainalla, joka "sitte ensi ylöskannossa kunnasta veroäyri luvun mukaan kannetaan ja laina takaisin maksetaan".

Koulun paikasta käytiin vielä asiaan kuuluva kiivas keskustelu, mutta koulu päätettiin rakentaa joen pohjoispuolelle. Vuoden lopulla 1892 tehtiin päätös uuden huoneiston rakentamisesta koululle. Pastori Vainion johtama johtokunta valittiin rakennustoimikunnaksi.

Maisteri K.W. Forsman oli laatinut koulun piirustukset. Rakennus oli 19 kyynärää (n.11,5 m) leveä ja 32 kyynärää(n.19,2m)pitkä. Talossa oli koulutilat ja opettajan asunto.

Koulu teetettiin kahdessa rakennusvaiheessa, ensin kivijalka, ulkoseinät hirrestä ja vesikatto päleistä. Osaurakoiden yhteissumma oli 860 markkaa. Kivijalkaa lukuunottamatta rakennuttaja hankki rakennustarvikkeet. Hirret lienee ostettu Laihialta yhteensä 300 kappaletta.

Toiseen urakkavaiheeseen kuului sisustaminen: lattiat ja välikatot, sammalten ja mullan pano väli-

kattoon, sekä tulisijojen muuraukset. Urakoitsijoina oli alapääläisiä ammattimiehiä. Sisustamiskustannukset oli noin 600 markkaa.

Lokakuun 2 päivä 1894 koulu vihittiin käyttöön. Koulun rakentamista rahoitettiin Sippolan rakennusten ja osan maista myynnillä. Talossa oli kaksi tunkiotakin, jotka myös myytiin.

Koulun oppilasmäärä kasvoi, kuuluihan koulupiiriin Kylkkälän, Ritaalan, Yryselän, Paihojaisten kylät sekä osia Tuuralan ja Hevonkosken kylistä. Syksyllä 1908 tehtiin päätös koulun laajentamisesta. Rakentamispäätöksen teko kuitenkin mutkistui, kun Ritaalan kyläläisille oli herännyt haave omasta koulusta. Riitaisten kokousten ja kuvernöörille tehdyn valituksen jälkeen, kuvernööri 11.11. 1910 hylkäsi valituksen ja koulun laajentamisesta tehty päätös tuli voimaan.

Vanhasta luokasta tuli eteinen ja kaksi luokahuonetta rakennettiin lisää. Koulu rakennettiin siihen muotoon kuin se oli vuonna 1979 jolloin se purettiin.

Alakoulun rakentamisesta päätettiin valtuuston kokouksessa 11.2.1922. Kouluhallituksen hyväksyntä tuli keväällä 1923 ja koulua ryhdyttiin rakentamaan Kalle Förstiltä vuokratulle tontille. Vuokra oli 35 markkaa vuodessa, joka maksu kuitenkin unohtui ja vuonna 1931 maksettiin 8 vuoden vuokra ja kylien uusjaossa alakoulun tontti liitettiin samaan koulutonttiin.

Koulu alkoi 18 viikkoisena ja yhteisenä opettajana Kylkkälän koulun kanssa oli Lempi Rostedt (Ritavaara). Vuonna 1926, oppi-velvollisuuslain voimaantullessa, alakoulu muuttui koko vuotiseksi ja Lempi Ritavaara jäi Palhojaisiin. Kujalan jälkeen, vuodesta 1897, opettajana jatkoi Jaakko Halme vuoteen 1932. Anna Kallio aloitti opettajana 1906, jääden eläkkeelle 1943. Koulukeittolan toiminta alkoi vuonna 1940. Nykyinen koulurakennus otettiin käyttöön 9.11.1978. Oppilasmäärä koulussa on vaihdellut sotien jälkeisen ajan 120 oppilaasta nykyiseen noin 30 oppilaaseen.

ILMO HAAPALA.

Mukana Palhojaisten koulun kuva ennen vuonna 1910 tehtyä laajennusta. Kuva on Alapään Perinnetoimikunnan arkistossa.

ISONKYRÖN OPASKERHO 15- VUOTIAS!

Olemme saaneet Isonkyrön Joulu-lehteä varten käyttöömme puheen, jonka Opaskerhon puheenjohtaja Kaarina Knaapi piti Pohjanmaan Oppaitten Aluekokouksessa Isossakyrössä huhtikuussa 1998.

Olen iloinen siitä, että 15 vuotta sitten perustamamme Isonkyrön Opaskerho on pysynyt aktiivisena koko toimintansa ajan. Meille kaikille sen useinmainitun Kehä III: n ulkopuolella asuville suomalaisille on tärkeää, että koko Suomi pysyisi asuttuna aina Lappia myöden. Oppaillekin on siinä oma työnsarkansa.

Voimme saada matkailijat näkemään meidän maalaismaisemamme erikoisuuden, meidän historiaamme, kulttuuria, taidetta, muistomerkkejä ja kaikkea muuta, jota heidän seudullaan ei ole. Voimme tarjota pienelläkin paikkakunnalla todellisen elämyksen.

Paikallisoppaiden tehtävä olisi perimmältään esitellä kotikuntansa asioita muualta tuleville. Mutta käytännössä tehtävämme on laajempi, siihen kuuluu tehdä aktiivisesti työtä siten, että vierailijoita todella tänne tulisi. Pelkkä vieraitten odottaminen ei riitä.

Isonkyrön oppaita on nyt 12, sekä lisäksi tukenamme on hyviä ja toimivia kannattaja-jäseniä. Opasnäyte on aika-ajoittain uusittava. Koulutettuna on myös alue- ja maakuntaoppaita sekä matkanjohtajia.

Hyvää yhteistyötä meillä on Kunnan ja myös Seurakunnan kanssa. Oppaat suorittavat Vanhan Kirkon kesäiset viikonloppu- esittelyt. Kun Seurakunnan palkkaamat esittelijät ovat vain arkipäivisin, niin näin Vanhaan Kirkkoon voi tutustua koko turistikauden. Vanhan Kirkon opastukset ovat mielenkiintoisia, antoisia ja vaativia. Käyhän siellä vuosittain toistakymmentä tuhatta matkailijaa ja niiden joukossa on usein alan asiantuntijoita. Paljon käy myös ulkolaisia. Kiireisellekin matkailijalle on mahdollista kertoa muista käyntikohteistamme ja antaa tietoa ruokailupaikoista ym. Melko usein matkailijat sitten viipyvätkin pidempään Isossakyrössä.

Opaskerhon alkuaikana, siis 15 vuotta sitten, Kunnan organisaatiossa oli Matkailulautakunta. Sen asiana oli tehdä työtä sen hyväksi, että Isokyrö olisi vierailukohteena kiinnostava.

Matkailulautakunnan puolesta osallistuttiin ja vaikutettiin ”ylikunnallisissa” Matkailun edistämis-

tilaisuuksissa Maakunnan ja Läänin tasoilla ja yleensä aina, kun siihen oli mahdollisuutta. Matkailulautakuntaan valitut luottamushenkilöt osallistuvat silloin myös itsekin Opaskursseille ja suorittivat Opastusnäytteen. Kunnassa matkailua hoitavat viranhaltijat ovat 15 vuoden aikana vaihtuneet monta kertaa. Matkailusihteeriä ei nykyisin enää kunnassa ole. Kun kaikkien kuntien taloutta nykyisin ahdistetaan, niin matkailu- ja kulttuuri jää yleensä ensimmäisenä pois, koska sillä alalla ei tuoteta palveluja omille kuntalaisille. - Niin luullaan!

Suhdetoimintaa Kunnan puolesta tekee Opaskerho voimiensa mukaan.

Eräs erikoinen aktiviteetti muistuu nyt mieleen. Omalta osaltaan Isonkyrön Opaskerho on ollut aikaansaamassa ystävyyskunta- suhdetta Ruotsin puolelle. Se on Vännäs, joka on yhtä kaukana meren rannasta kuin Isokyrö tällä puolella merta. Ystävyyskunta-aloite lähti siitä, että Pohjanmaan Matkailusta soitettiin, että nyt olisi mahdollisuus saada Vännäs ystävyys-kunnaksi, jos päätös on valmiina huomenna. Kunnanisät pitivät pikakokouksen ja ystävyys-suhde solmittiin, virallistettiin ja yhteistoimintaa jatkuu edelleenkin.

Kaikki Oppaat ovat tietysti kotiseutuhenkisiä ja haluavat tuoda oman kuntansa asiat positiivisesti esille. Olemme tehneet yhteistyötä Isonkyrön Kotiseutuyhdistyksen kanssa järjestämällä Taide- ja tekstiilinäyttelyitä. Paikkana on ollut Vanhan Kirkon edustalla oleva vanha viljamakasiini, jonka Kotiseutuyhdistys omistaa. Paikkaan ovat ihastuneet monet sinne näyttelyyn tuoneet, kuten Nandor Mikola, Armas Vainio, Veikko Takala, Hellin Karjalainen, Kaarina Heikinheimo, Katariina Nelimarkka sekä Esa-Matias Heinonen. Myös Ryijy-, Raanu- ja Damastinäyttelyt on pidetty. Tällä kertaa on täällä Alueopaspäivillä Esa-Matias Heinosen näyttely tämän uuden Keskustan Ala-asteen aulassa.

Olemme tämän päivän kokousjärjestelyihin saaneet tukea Kyrönmaan Osuusmeijeriltä, Johan Puulta, Orisbergin Kartanolta ja sen alueella toimivalta Kansan Raamattuseuralta sekä rahalaitoksilta.

Tänään viemme kokousväen tutustumaan uusimpiin nähtävyyksiimme: Asemiesmuseo, Kotiseututalo, Nuijasodan muistomerkki, Villavintti ja Kallojärven Camping- ja virkistysalue.

Opastoiminta käsitetään usein vain tänne tulevien vieraitten palveluksi. Me Isonkyrön oppaat olem-

me halunneet järjestää myös oman kunnan väelle tapahtumia ja tutustumista asuinpaikkaansa. Järjestämämme Pitäjä-kierrokset ovat sopineet yhteen vuosittaisten "1700-luvun markkinat" tapahtuman kanssa. Paikallislehti on tukemme.

Kesäiset ohjatut Hautausmaakierrokset ovat olleet opiksi monille samoin kuin retket varhaishistoriallisille löydöspaikoille. Osaamisen ylläpito vaatii lisäkursseja ja uusia oppaita koulutetaan.

Olemme ottaneet kiitokseksi sen, kun MEK:in toimitusjohtaja totesi, että "Paikallisoppaat yhteistyksineen ovat hyvä ja halpa tapa suorittaa suhde-

toimintaa ja palvelua kotiseutunsa hyväksi."

Pienen paikkakunnan oppaiden tulee olla oma-toimista. Meidän toimintaamme kuuluu, että olemme tehneet Retkipaketteja, joista tilaaja saa tarkemmin sovittavan ryhmämatkan yhdellä puhelinsoitolla. Esitteitä olemme lähettäneet kautta maan erilaisille kohderyhmille. Tulosta on tullut: Monia kymmeniä matkaseurueita joka vuosi.

Teemme osamme, että Isokyrö pysyy maailmankartalla. Laajempaakin yhteistyötä tarvitaan: Kyrönmaa on Pohjanmaan kulttuurin kehto.

Ensimmäiset opaskerholaiset 15 vuotta sitten

Tässä nykyisiä opaskerholaisia. Kuvassa mukana alarivissä Kaarina Knaapi, Sirkka Lepistö, Vuokko Röyskö, Soile Korkiamäki, Risto Knaapi, Terttu Tanttari, Tauno Lepistö, Marja Vesikko ja Matti Häkäri

Tulevat joulut Isossakyrössä, vai minunko haaveeni?

Käännyn Hevonkoskelta Kyröön, ajaakseni pitkin Pohjankyröntietä kohti keskustaa.

Kotvasen kuluttua näkyy suoran päässä, edessäni; kauniimpaakin kauniimpi, Vanha Kivikirkko. Sen päätyovi tervehdii tulijaa jo kaukaa. Ovesta vasemmalle laskee jokitörmä, ja editse kiertää massiivinen kiviaita. Oven oikealla puolella, koko komeuden edessä, kasvavat upeat luonnonkuuset. Siihen maaperään aikojen saatossa juurtuneet. Samoin jatkuu elämä kirkon ympäristössä; miljööseen sopivana, luontoon kuuluvana.

Tehtyäni lenkin keskustassa, palaan takaisin kirkolle. Eteeni avautuu rauhallinen kuva entisaikojen elämästä. Pitkin jokivartta kiertävät nauhana nuo vanhat rakennukset muistuttamassa katsojaa ajan kulusta ja taitavista käsistä.

Jätän autoni parkkipaikalle. Nousen ulos haistellakseni syksynkosteaa, hämärtyvää ilmaa, joka tuossa tuokiossa vaipuu pimeään. Maalaan mielessäni kuvaa tulevista jouluista. Muistelen elokuun markkinoita ja tunnelmaa.

Siirrän sen mielessäni joulunalusaikaan lyhtyineen ja tervapatoineen. Aistin kulkiessani, miten Vanha Kirkko luo uhkean raamin ja turvan yhdessä joen kanssa tälle upealle alueelle. Tuon peltoaukean takana, tämä alue aittoineen ja museorakennuk-

sineen on kylän oma upea taulu, joka syttyy elämään ihmisten kera.

Uutta elämää saa hetkeksi loistaa myös tuo ikiaikojen kuusi, joka kantaa oksillaan kynttilöitä. Noita tähtien lailla lämmintä valoa loistavia arkisen arjen valopilkkuja.

En liene näinä pimeinä aikoina ainoa, joka pysähdyn ajatuksieni kanssa, hyvin pienenä, mittaamaan elämän suuria tekoja, tänne kiviaidan kupeelle. Monen lenkipolku kulkee eteenpäin juuri kirkon nurkalta, pitkin museon pihamaata. Ja lukuisat ovat ne autolla kulkevat, jotka antavat hetken ajatuksistaan tänne rauhan tyyssialle, huristellessaan ohi omiin kiireisiinsä.

Myös minun on aika lähteä, ehkei kohti tähteä, mutta kuitenkin. Palaan keskustaan, ylitän kuohuvan joen ja käännyn kohti Vaasaa. Ajaakseni kohti hälinää, krääsää pullistelevia kauppoja, apaattisia, kireitä ihmisiä, keskellä liikenteen melua.

Pysähdyn vielä hetkiseksi, täällä joen pohjoispuolella luomaan kaihoisia katseita kohti Vanhan Kivikirkon ympäristöä. Näen valaistun kuusen seisovan ylväänä keskellä elävää historiaa. Painan kuvan mieleeni, maalatakseni, siitä kotona taulun tai kirjoittaakseni kuvaelman. Niin monesti meille nykyajan ihmisille pitää kaikki uusi, mutta vanhaan perustuva, moneen kertaan todistella kauniiksi ja kannattavaksi.

Uudet ihmeelliset keksinnöt me olemme valmiit ottamaan vastaan suinpäin surkutelematta. Sana muoti riittää perusteluksi kaikelle, sanalla uusi tehostettuna.

Mutta suostummeko toteuttamaan perusteluitta, kuvitta, tarinoitta, noita vanhan ajan tapoja.

Jo aikojen alusta on Turun Tuomiokirkon pihalla seisonut komea valaistu kuusi ja sen ympärille kokoontuneet maalaiset markkinoineen. Brinkkalan talo, tuo Turun Joulutalo, koko Suurtorin korttelin ympäröimänä, Aurajoen kupeessa, luomassa joulutunnelmaa näinäkin päivinä ympäri Suomenmaata. Olkoon tämä meille nyt perusteltuna esimerkkinä kiinnostavuudesta ja kannattavuudesta.

Tästä haluan teille kirjoittaa. Antaa aiheen Teille jokaiselle luoda Vanhan Kivi-

kirkon kupeelle, Isonkyrön, Kyrönmaan ja Maakunnan oma Joulumaa. Täältä omalta Joulumaaltamme löytyvät kaikki tarvitsemamme peruselementit, jos meiltä vaan löytyy tahto se toteuttaa.

Kirkko, tuo kaikkein ylin valvoo, kuusi valaisee. Museo henkii elämää, Kotiseututalo, Isonkyrön Joulutalo tarjoaa lämmittelypaikan palelevalle markkinavieraalle. Hänelle, joka Kerhotuvalta palailee aittojen kautta tallustellen onnellisena, mutta näkemästään positiivisesti väsyneenä, lähteäkseen kohti Vaasan vilinää ...palatakseen taas...

AJASTA AIKAAN; JOULURAUHAA

toivottaa miira

Tutustu Isoonkyröön pyöräillen

Lähde sinäkin tutustumaan Isonkyrön pyöräreittiin! Reitti kulkee joen etelä- ja pohjoispuolta poiketen Kalliojärven kautta Ratoopohjaan ja Napueeseen.

Se on merkitty iloisella pyöräilevällä "vesselilla". Mikäli reitti tuntuu liian pitkältä voi siitä ottaa lyhyempiäkin lenkkejä ajettavaksi.

Minä kiersin sen kauniina kesäpäivänä alkukesästä. Lukija voi seurata matkaa oheisella kartalla.

Lähdin polkemaan Terässiivellä Reinilän kosken kohdalta, ihailin vanhaa myllyn uomaa, olin pahoillani kun Isossakyrössä ei ole säilynyt yhtään myllyä vaikka niitä on täälläkin ollut joka koskessa. Entisen Terijokelaishuvilan kohdalta käännyn vanhalle rantatielle. Kesän runsaiden sateiden johdosta vesi on joessa korkealla, mutta ei silti yllä tielle asti kuten ennen. Carl Ludvig Engelin suunnittelema pappila, vanha kirkko ja "akkakoulu" heijastuvat vastarannalta Kyrönjokeen.

Luoman Juhanin sahan kohdalta oikealle ja olen Hangastiellä. Sahalla näyttää olevan kova vilske, onneksi rakentaminen Isossakyrössä alkaa elpyä. Hangastien varrella on upeita pohjalaistaloja; Vaismaa, Kontsas ja Luoma. Puhumattakaan Eino Toivolan nykyisin omistamasta talosta, johon nuorena yrittäjänä haaveilin majataloa.

Ja voi tuota Hillevin puutarhaa, se on niin ihana, että on oikein noustava pyörän selästä sitä ihailemaan. Kyllä toiset saa puutarhansa kukoistamaan.

Kuljun Taunon palvaamon kohdassa aivan vesi herahaa kielelle, kun ajattelen niitä palviherkkuja, joita olen täältä hakenut lukemattomia kertoja. Kyllä on asiakkaani kaffilassani olleet tyytyväisiä, kun saavat maistella oman pitäjän herkkuja. Ilkka-lehdessä olikin etusivun juttu, kuinka oikein merenkurkun neuvosto on käynnistänyt E-P:n suurimpien ravintoloiden kanssa projektia tuomaan esiin paikallista ruokaperinnettä. Hyvä on, että isotkin heräävät. Meille pienille yrittäjille on ollut kauan itsestänselvyys, että paikallisuus on valttia.

Muurimestarin siltaa yli ja kohti uutta kirkkoa. Uuden kirkon takaa kurvaan Pispän tielle. Täällä tuli mieleen, kun keväällä olin samalla paikalla "tutkimusretkelläni". Kelirikko oli pahimmillaan ja niinpä auto juuttui Filppulan Erkin talon taakse liejuun. Erkki

tuli ystävällisesti minut traktorillaan nyppäämään kantavalle maan kamaralle. Kiitos vielä kerran!

Reinilään tullaan Kivelän Kertun pihan läpi ja muistan, kuinka kivaa oli aina lapsena, kun Kerttu piti meille pyhäkoulua sunnuntaisin. Se oli sunnuntain kohokohta.

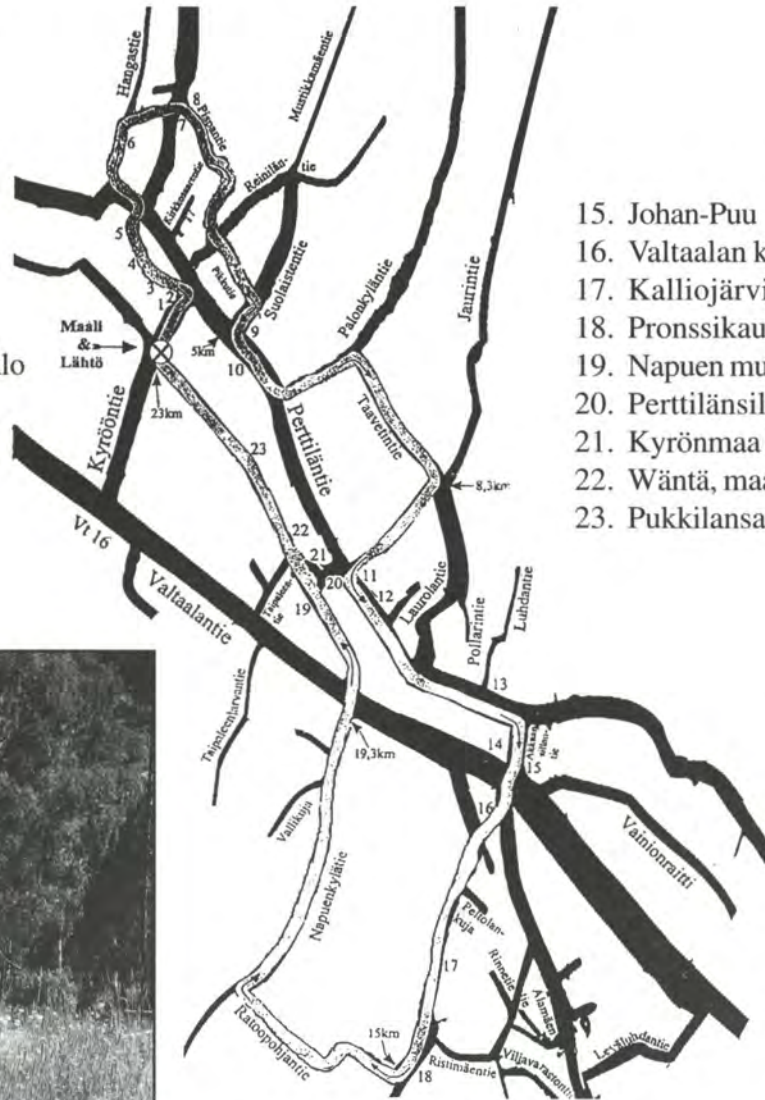
Pikkutien kautta Suolaisten tielle. Pollarin Askon ja Helenan luona piti pysähtyä katsomaan, oliko piha-kalliossa uhrikuppia, samanlaista kuin Perttulan pihan kaffiossa. Asiasta ei päästy täyteen varmuuteen. Takaisin matkaan, vaikka kovasti houkuteltiin jäämään kaffille.

"Munattoman suutarin" tuvan ympärillä oli niin kaunis kukkaloisto, että siitä piti ottaa valokuva. Tämä Pernulan kylätupa on saanut uuden pärekaton ja on taas valmis palvelemaan kyläläisiä entista ehompana.

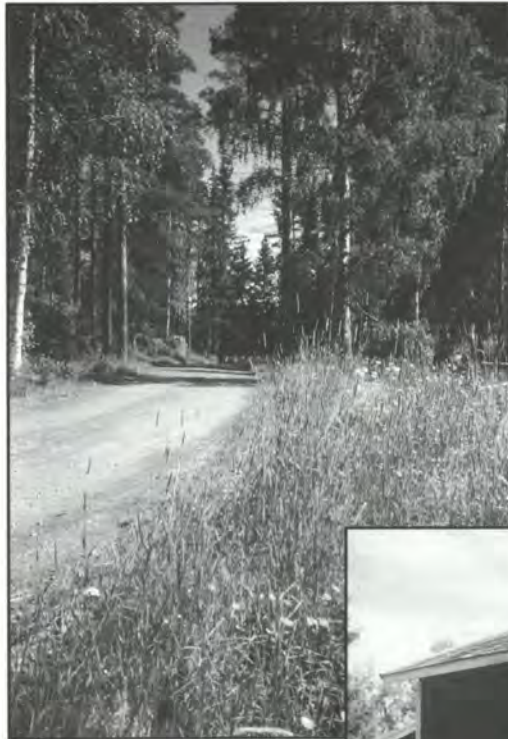

Tutustu Isoonkyröön pyöräillen

1. Reinilän myllyn uoma
2. Vanha yhteiskoulu
3. Pappilansaari
4. Isonkyrön vanhakirkko
5. Lehmäjoki
6. Maalaistaloja
7. Isonkyrön uusikirkko
8. Uusihautausmaa
9. Kylätupa
10. Nivukosken pohjalaistalo
11. Pitkä Perttilä
12. Napuen taistelutanner
13. Mustaasojan lähde
14. Akkaansilta

15. Johan-Puu
16. Valtaalan kivililta
17. Kalliojärvi
18. Pronssikautisia hautoja
19. Napuen muistomerkki
20. Perttilänsilta
21. Kyrönmaa Osuusmeijeri
22. Wäntä, maatilamajoitus
23. Pukkilansaari

Palanmatkaa Perttiläntietä, Palonkyläntie ja sitten käännyn Taavetintielle. Kapea tie mutkittelee läpi maalaismaisemien. Kuvaan sopii aitauksesaan rouskutteleva hevonen.

Korpelan Jarmo näyttää olevan kesälomalla, muistan kysyä häneltä, onko nyt oltu aarteen etsinnässä metallinpaljastimen kanssa. Sanoi löytäneensä Napuen taistelulentältä tämän kesän saaliina tykinkuulan ja lyijykuulia. Itse löysin Reinimäen kohdasta kaksipäisen kotkan kuvaisen sotilaspuvun napin. Keneltä Venäläiseltä lie sekin pudonnut?

Matkani jatkui Napuen taistelulentän sivuitse rantatielle. Vesa ja Arja Annalan suomenlampaat tulivat laumana heti tervehtimään, kun pyöräni pidi aitauksen kohdalle. Olivat varmasti tottuneet saamaan namipaloja.

Mustaasojan kohdassa jarrut päälle ja huuhtaisen ojan vedellä silmiäni. Perimätiedon mukaan lähteen vedellä on silmäsairauksiin parantava vaikutus, jospa se parantaisi alkukesästä loukkaantuneen silmäni. Ja tietysti taskunpohjalta lantti kiitokseksi lähteen haltijalle.

Akkaansillalta avautuu Kyrönjoelle vaikuttava näköala. Vettä on joessa runsaasti ja rypsi kukkii joen rannassa keltaisena merenä. Johan-Puun pihassa on kaksi bussilastillista turisteja, joten päätän juoda kaffit vasta Kalliojärvellä.

Valtaalan vanhan kivisillan kautta kurvaan Kalliojärvelle, on tauon paikka. Siellä valmistellaan kuumeisesti motoristien kesätreffejä. Maunukselel Harri kertoo, että odotettavissa on ainakin 300 pyörää ympäri Eurooppaa. Puhelin soi ja mökkejä kysellään kaiken aikaa.

Matka jatkuu Ratoopohjantietä. Kolme pronssi-

kautista hautaa Rintamäen Tapion metsässä näkyy nyt hyvin, kun puissa on vasta vähän lehtiä. Ensimmäisen kerran tutustuin näihin hautoihin Mieltyn Siskon ja K.J:n kanssa erällä muinaishistorian retkellämme.

Ratoopohjantie, tämä vanha Napuen tie on merkitty jo v. 1750 karttaan. Silloin Napuen talot olivat Rautio, Sippola-Äijälä, Kiltinen, Vuotila, Kontturi, Perttula, Vakkinen, Kurko ja Mäkelä. Saman nimisiä asuu Napuella vieläkin.

Napuen muistomerkillä on myös turistibussi ja näyttää Tanttarin Terttu olevan oppaana. Suomen vanhimman riippusillan, Perttilänsillan kohdalta poikkean Kyrönmaan Osuuseijerin myymälään ostamaan savuoltermanni-juustoa. Lehtosen Timo siellä on myymässä ja aina yhtä reippaana. Silmäilen meijerin jyrkää kiviseinää ja muistan kuinka lapsena kävimme kiipeilemässä meijerin seinää pitkin. Se vasta oli jännittävää.

Vielä muutama kilometri vanhaa jokiranta tietä pitkin niin reitti on kierretty. Ohitin Taipaleen kylässä Hannun, Tanttarin, Niemen ja Knuuttilan ja monta muuta taloa. Asutus on kovasti kasvanut sitten 1700-luvun, jolloin kylässä oli vain kolme taloa: Taipale, Knuuttila ja Talso.

Tällaisia ajatuksia ja tunnelmia tuli minulle mieleen kiertäessäni 23 km:n pyörälenkin kesäisenä päivänä Isonkyrön maisemissa. Jokainen näkee ja kokee eri tavalla riippuen omista kiinnostuksen kohteista ja elämän kokemuksista. Kokeile sinäkin!

Nautinnollisia pyöräilyhetkiä teille kaikille.

Terveisin Tarja Ollila

TAPAHTUI ISOSSAKYRÖSSÄ 1998

Jos viime kesä oli kaunis ja aurinkoinen niin tänä kesänä jaksoi sataa. Pellot pysyi märkänä ja heiniä jouduttiin kuivattamaan seipäillä. Ainoastaan sienestäjät olivat tyytyväisiä. Mutta mahtui väliin näinkin kauniita ja pilvettömiä päiviä, kuten kuvasta näkyy. Kuva Tarja Ollila

Heikki ja Helena Maunukselalle luovutettiin Suomen Yrittäjien Kultainen Yrittäjäristi. Yritys juhlisti 20-vuotista toimintaansa. Yrittäjäristin luovuttivat Etelä-Pohjanmaa Yrittäjien toimitusjohtaja Pauli Kankaanpää ja Isonkyrön Yrittäjien puheenjohtaja Pirkko Viljanmaa.

Pohjankyrön Kansanlaulukkuoro ja Pelimannit on esiintynyt jo vuodesta 1983. Tässä lauletaan häissä musikantteina Aleksi Riikonen ja Päivi Luoma.

Kansainvälinen Brittiralli keräsi Kalliojärvelle n.600 moottoripyörää Suomesta ja euroopasta. Kyseessä oli vanhat, englantilaiset pyörät.

Tuuralan rantarokki järjestettiin kylänrantaan koko kylän voimin. Iltaan kuului puheita, tanssia, laulua, ruokaa ja juomaa. Koossa oli kaikki hauskan illan ainekset. Kuvassa poseeraavat Nuujan Sirkka ja Aulis ja Kallion Terttu Saarenkaupan vanhan makasiinin edessä. Makasiini toimi romanttisen hämyisenä kahvipaikkana.

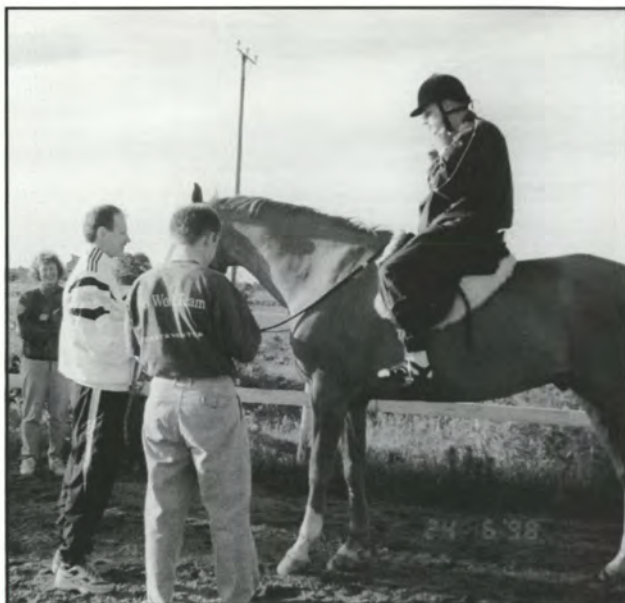
Kujalan Anssi ja Korpelan Vesa nauttimassa aidosta suomalaisesta välipalasta Tuuralan rantarokissa. Makkara taitaa kuulua kesätapahtumiin.

ISONKYRÖN YRITTÄJIEN VAUHDIKAS VUOSI

Lehtosen Jari saa kokeilla hetken, miltä olo "lehmipoikana" tuntuisi. Lintalan Hannu ja Järvisen Erkki pitelivät hevosta ihan vain varmuuden vuoksi.

Kunto ja terveys kulkee rinnakkain. Kunnon kohotuksen merkeissä jatkuneet lentopallo-ottelut äityvät toisinaan hyvinkin vauhdikkaiksi. Kaiken tasoiset pelaajat otetaan mukaan. Tärkeintä on yhteinen mukava toiminta.

Alkuverryttelyt tahtovat unohtua, niin tärkeitä kun ne ovatkin. Tässä venytellään oikein porukalla.

*Pienellä vaivalla
saa ihmiset nau-
ramaan. Ei tarvit-
se kuin pukea mies
naiseksi.
-Kukahon on näin
hemaiseva hem-
pukka*

*Maalivahtipoika taivut-
taa tangon tahtiin punk-
karityttöä. Kurikkalaas-
ten Kevätkonhaaluus sai
hassutella perin pohjin.
Joskus täytyy tarttua elä-
män pieniin iloihin.*

*Poljemme porukalla Ylis-
taron yrittäjien vieraaksi.
Ei löydy ylä- ei alamäkeä
-pelkkää komiaa lakeutta
vaan.*

Kuljetusliike LAURI YLINEN Ky Hitsauskaasut- ja tarvikkeet Nestekaasua Tervajoki, puh 478 5070	Ikola Veikko puh. 471 3078
V-M TUOMINEN Oy puh. 06-472 4784, 049-567 447	Rahti-Kujala Oy Pohjankyröntie 89, 61500 Isokyrö
S & S ERKKILÄ Oy - karjankuljetus - autokorjaamo puh. 471 4133	Eero Kuivila Oy Untamalantie 56
Kuljetus J. Kujala Ky Luhdantie 54, 61500 Isokyrö Puh. 06-472 4566, 0500-365 666 Fax 472 4551	Puutavarakuljetukset Heikki Laine
Olli Riihimäki Ky Puh.0400-662 289	Kalevi Riihimäki - maatalouskuljetukset puh. 0400-263 511
Juhani Saukko Ky	Heikki Riihimäki Oy Puh. 472 4546, 0400-861 028
Kuljetusliike Jyrki Torpisto Ky Puh. 471 4019, 0400-660 509 Fax 471 4419	Jukka Eerola - kalkituspalvelu - rahtiliikenne 06-478 5560, 0400-867 884
Kyrönmaan hinauspalvelu puh. 049-264 762, 0400-666 096	VM-Kuljetus Oy Pohjankyröntie 207, 61500 Isokyrö Puh. 06-471 3700, 050-528 8224 Fax 471 3700

06-471 3737

Aulis Nuuja Oy

61500 ISOKYRÖ

471 4444
0400-664 444

Kyrönmaan Jätehuolto

Erkki Mulla
0400-363 635

ISONKYRÖN KUKKA JA LAHJA

P. 471 4200

KYRÖNMAAN SAMMUTINHUOLTO KY SISÄASIAINMINISTERIÖN HYVÄKSYMÄ SAMMUTINHUOLTO

• MYYNTI • TÄYTE JA TARKASTUKSET

VAASA,
Varastokatu 7
Puh. 317 5500

ISOKYRÖ
Puh. 471 3841,
049-762 195

Kiittäen kuluneesta vuodesta
toivotan asiakkaileni

**Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta**

Korjaamo Arto Kuusikko

471 3900, 049-160 230

*Kiittäen asiakkaitamme
kuluneesta vuodesta
Rauhallista Joulua
ja
Hyvää Uutta Vuotta*

RAKENNUSTARVIKE KY BUCKMAN & MULLOLA

61500 ISOKYRÖ, puh. 06-471 3362

*Hyvästä yhteistyöstä
kiittäen sekä
Menestyksellistä
Uutta Vuotta toivottaen*

TOIKAN TILIPALVELU KY

Sirpa Toikka

Toikan Sähkötyö Ky

66440 TERVAJOKI
06-478 5410, AUTO 0400-364 160
Telefax 06-478 5695

**RADIO- JA TV-HUOLTO
sekä muu SÄHKÖLAITEHUOLTO**
Kyrönmaan Elektroniikka

Juhani Kujala, Jussintie 4, 61500 Isokyrö
puh. 06-471 3491, autopuh. 0500-560 411

*Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!
Kiitos kuluneesta vuodesta.*

PARTURI-KAMPAAMO

F I I A

Anne Uusi-Haka
puh. 471 4220

**TERVAJOEN
KELLO**

ARVI KUJALA puh. 478 5117

**MUNKIN KAUPPA
ja KASVIHUONE**

66440 TERVAJOKI, puh. 06-478 5088

*Hyvää Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta*

Pauliinan Kukkapuoti

Paula Viljanmaa
Puh. 471 3807

ISONKYRÖN KULJETUS OY

puh. 0500-268 333

- Toyota purkuosat -

Lae-Invest Oy

Laurilantie 7, 61500 Isokyrö
Puh. 0400-763 055

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 1998*

**KYRÖNMAAN
OSUUSMEIJERI**

Isokyrö, puh. 471 5112

*Rauhallista
Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta*

 POLYNO

Ritaalantie 3, 66440 TERVAJOKI
Puh. (06) 478 7100, Fax (06) 478 5605

Yrittäjien Fennia

Kauppapuistikko 15, VAASA
Puh. 010 503 2600

Hyvää Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta

Pohjankyrö -lehti

puh. 471 5200

Ps. Lahjakorttimme on hyvä joululahja, josta on iloa koko vuodeksi.
Soita meille, niin lähetämme lahjakortin puolestasi.

Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta

**OY SCAN-
KONE AB**

PL 13, 61501 ISOKYRÖ
PUH. 06-471 4014

Siivoukselle tyytyväisyystakuu

Siivousliikkeen on hoidettava se, mistä on sovittukin. Soita, niin kuulet miksi asiakastyytyväisyys Siivouksen Laatu-
takuu -järjestelmässä on niin korkea.

Laatutakuujärjestelmän jäsenliike:

ISONKYRÖN

Siivouspalvelut Oy

PL 27, 61500 ISOKYRÖ

471 3376/040-579 5082

Toimintaa yli 30 vuotta Tervajoella

HALUAMME KIITTÄÄ ASIAKKAITAMME, JOTKA OVAT
MAHDOLLISTANEET NÄMÄ VUODET JA TOIVOTTAA
KAIKILLE HYVÄÄ JOULUA

Aila

Parturi-Kampaamo
Aila Lehtiö

Markku

Ilmastointi- ja Peltisepä-
liike Markku Lehtiö

Kyrönmaan Rakennustarvike Oy
Tervajoki 06-478 5630, 478 5631

DT Matkat-Tours MATKATOIMISTO
MATKAILUKESKUS KIRSIKKA
66440 TERVAJOKI puh ja fax 478 5640 ilta 471 3841
Aurinkomatkat Fritidsresor Finnmatkat -
Tilausajoon uusi, huippuluokan Turistibussi

**JÄTEVESIKAIVOJEN-
VIRTSAALAARIEN
TYHJÄYKSET**
Juha Vaismaa

Puh. 06-471 4007, 040-503 5047

*Hyvää Joulua
Onnea Uudelle Vuodelle 1998*
KYRÖN GRILLI-KIOSKI

0400-864 790, 471 4790

Kyröön Parturiliike

Puh. 471 3595

Leikkaukset ilman ajanvarausta,
pitemmät työt varauksella.

GOLDWELL

**Kuljetusliike
Markko Oy**

**KYLMÄ-
SAARI** 61400 YLISTARO
06-474 0644
049-363 604

HUOLTAA
TILATANKIT, JÄÄKAAPIT, PAKASTIMET, KYLMIÖT
AUTOJEN JA TRAKTOREITTEN KYLMÄLAITTEET

Autokorjaamo

T. Ulvinen

Korttesluomantie 492, 61550 Orismala

Puh./Fax 06-472 5137, 0400-662 947

- henkilöautojen huolto ja korjaus

siivouspalvelu

KAR-TAM

Aulikki Karhu

06-472 4503

050-511 7409

**SÄHKÖASENNUS
V. VALTARI**

VALOKUVAUSLIIKE

K. J. MIELTY Ky

Pohjankyröntie 118
61500 ISOKYRÖ, puh. (06) 471 3248

ORISMALA
PUH./FAX 06-471 3934,
049-366 632

SUUNNITTELU - ASENNUS

PARTURI
KAMPAAMO
SARI
4714197

**Jo 32 vuotta
KALKINLEVITYSTÄ**

Kalkitus-Kujala

Erkki 471 3271, 049-369 975

Jyrki 471 3971, 049-567 443

Leivät, kakut ym. leipoo TEILLE milloin vain...
TERTUN KAKKU JA LEIPÄ

Terttu Ikola
soita 472 4640 - myös kotiinkuljetus

**ISONKYRÖN
TILITieto KY**

Alli Koskinen-Keko • Puh. 471 3672

*Kiitämme kuluneesta vuodesta ja toivotamme
Joulurauhaa sekä Onnea Vuodelle 1998*

Studio Mielty

Kaupparaitti 2, 66440 TERVAJOKI, puh. (06) 478 5441

**Kyrön
Muottiseppä Ky**

— Metallituotteiden ja
valumuottien
suunnittelu-valmistus-myynti

66440 Tervajoki, puh. 06-478 5381

Helkan Pitopalvelu

Helka Aittanen
65120 Lehmäjoki
puh. 06-472 4295

-erilaisten juhlien ja ruokailujen järjestäminen

**Wanha Tupa/Isonkyrön Kotiseututalo
Marja Tuomisto**

Puh. 06-471 3443, 040-730 9390
- tilausruokailut ja kahvitukset
- pitopalvelu ja kesäkahvila
- jouluruokamyynti ja kahvila

Keittiö-, komero- ja
kylpyhuonekalusteet

**Puusepäneliike
KEIJO HISSA**

Tervajoki, puh. 478 5052,
auto 0400-668 513, fax 478 5056

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

**Vihersuunnittelu
Kirsi Salomaa Ky**

Salomaantie 66,
61520 Lehmäjoki
puh. 472 4205
0500-868 765

Hyvää Joulua
Onnea Vuodelle 1998

P. SAARI OY

ISOKYRÖ puh. 471 3344

Yryseläntie 154, 66440 TERVAJOKI

TILI-JUKKA
J. LEHTONEN

Puh. (06) 478 5722, 0500-663 112, fax (06) 478 5922

Puhdasta ja Rauhallista Joulua

siivouspalvelu

m.paularanta ky

puh. 06-472 4448

MARKKA VENYY EDUKSESI

LAIHIA
477 0538

KÖSSIN HALLI

"PALLO ON SULLA, SÄ TIEDÄT SEN"

Kössistä vaatteet juhlaan — työhön, kuumaan — yöhön. Pienestä vauvasta — naisille — isoon mieheen. Lisäksi kankaat, lelut, muovit, pesuaineet, kemikaalit, kengät ja paperit ym. ja edullisesti laihialaisittain.

**OY AUTOKOULU
A. RETTI AB**

VÄHÄKYRÖ
puh. 478 4363
Autopuh. 0500-567 411

ISOKYRÖ
puh. 471 3636
Autopuh. 0400-560 730

**VAKUUTUSTURVAA
TAPIOLASTA**

Antti Setälä

yhteyspäällikkö, VTS
Puh. 474 0268, 049-262 548

*Hyvää Joulua
Onnellista Uutta Vuotta*

**Kyrönmaan
Nuohouspalvelu**

T. Leppänen, puh. 0400-560 253

Matot, verhot ym.
kodintekstiilit
puhtaana kotiovellesi.

Soita 478 4866/0400-865 970

**KYRÖNMAAN
PESULA**

SUSANNA JA ERKKI JÄRVINEN

Palonkylän
parturi-kampaamo
Virpi Palo
Palonkyläntie 17
4714 230

Kyrönmaan Lasikuitu

Vapaa-aika

- Suksi- ja kesäboxit • Lumikolat
- Korjaustarvikkeet

Turvalliseen veneilyyn

SAIMA-veneet

Teollisuustie 1, 61500 Isokyrö
06-471 4407, fax 06-471 4307, GSM 0500-863 315

**Lehmäjoen
Huolto ja Baari Ky**

Veljekset Mäkynen
puh. 472 4286
049-867 885

*Toivotan asiakkailleni
Rauhallista Joulua ja
Värikästä Uutta Vuotta*

**KYRÖNMAAN
Tapetti- ja Maalitarvike**

puh. 06-478 5699, Tervajoki
06-471 4301 Isokyrö

UUDISRAKENTAMISTA, PERUSKORJAUSTA,
SUUNNITTELUA

Rakennuspalvelu

P. HAAPOJA KY

61500 ISOKYRÖ, puh. 06-471 3477 tai 0400-364 895

kellot - korut - lahjatavarat
palkinnot - paristot - korjaustyöt

Palvelemme:
Ma-To 9.00-17.00
Pe 9.00-18.00
La 9.00-13.00

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta*

Edullisuuden laatukauppa

Tervajoki 478 5131

Suutari

Harri Perttu

- suutarin työt

- kilpikaiverrus

- teroituspalvelu, avaimet

- Pohjankyröntie 208

Puh/fax 471 3487

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta*

Tervajoki, puh. 06-478 5031
Aukioloajat: ma 9.00-16.45, ti-pe 9.00-15.45

KULJUN KOTIPALVISTA
Palvituotteet jouluksi

Palvelemme joulukuun ajan Eija ja Tauno Kulju
ma-pe 10.00-20.00 Hangastie 128
la 10.00-16.00 ISOKYRÖ, p. 471 3195
040-705 8195

Toivotamme kaikille Hyvää Joulua ja alkavaa Uutta Vuotta

**MYLLYTUOREITA
JAUHOJA JA RYYNEJÄ
SIRKKU RAJAMÄKI**

Peltolankuja 36, 61550 ORISMALA
Puh. 472 4574

- Nahka
- Turkis
- Kangas

Pompelimo
Raija Moilanen

Hälväntie 828
66440 Tervajoki
Puh. 06-4781518

Isokyrö

- SORVAUS- JA JYRSINTÄTYÖT
- MUUT ALAN PALVELUT

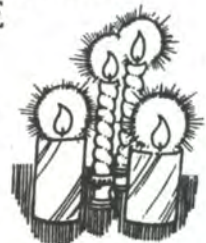
JVNortech
Metal Oy

JARI VIERTOLA, Filantie 11, 61500 ISOKYRÖ
puh. 040-582 2410, koti 06-471 3644, fax 06-471 3643

KIITÄMME OHIKIITÄNEESTÄ VUODESTA JA TOIVOTAMME
ASIAKKAILLEMME JA LIIKETUTTAVILLEMME

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

Kettulan Kauppahuone ja henkilökunta

K

*Rauballista Joulunaikaa
ja
Menestystä vuodelle 1999*

DIESEL KORJAAMO
V. KUJALA

Esan Paja Ky

Lehmäjoki
06-472 4340, 049-363 834

Kiittäen kuluneesta vuodesta

Tapani Kangas

Puh. 472 4217
Lehmäjoki

KYRÖNMAAN LÄHIVAKUUTUS

Isokyrö 06-471 3315
Laihia 06-477 0540
Vähäkyrö 06-478 4300

ISONKYRÖN FYSIKAALINEN HOITOLAITOS

ISOKYRÖ puh. 471 3467 • VÄHÄKYRÖ puh. 478 4598

* FYSIKAALISET HOIDOT * HIERONTA * KUNTOSALI * UIMA-ALLAS

Kaikki palvelut molemmissa toimipisteissämme.

Johan on tehtaanmyymälä!

*Johan-puutulppaanissa
yhdistyy käden taito
ja kukan kauneus*

*Poimi omasi edullisesti
tehtaanmyymälästä!*

*Monipuolinen tuotevalikoima:
Puutulppaanit ja muut puukukat
Leikki-, Lahja ja keittiötuotteet*

II-laatua edullisesti

*Uusi
kukkaroystäväallinen
nähtävyys sinisellä tiellä!
472 4798*

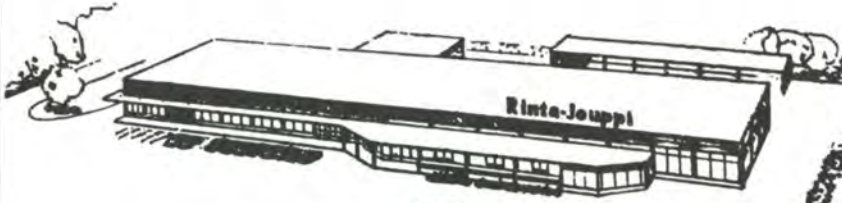
JOHAN

LVI-TYÖ S. Keisanen

*kiittää asiakkaitaan
kuluneesta vuodesta
ja toivottaa
Rauhallista Joulua
sekä
Onnea Vuodelle 1999*

61550 ORISMALA
puh. 472 4673, 049-366 473

KIITÄMME KULUNEESTA VUODESTA JA TOIVOTAMME
JOULURAUHAA SEKÄ ONNEA VUODELLE 1999

Rinta-Joupin Autoliike
66440 Tervajoki
Puh. (06) 478 5142

Star-Auto Oy
AUTOMYYNTI & MAALAAMO
ISOKYRÖ 06-471 3701, 0400-661 381

✳ Luotettavaa Autokauppaa ✳

Maatalous
NOROLAMPI Ky

Tervajoki ☎ 478 5023

PUTKIASENNUS

JUHANI UDELIUS

Raukkolankuja 6, 66440 Tervajoki
☎ (06) 478 5395
auto 0400 809 365

*Toivottaa Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

TOLKIN OSTO JA MYYNTI
*Toivottaa
Hyvää Joulua*

LAHJAT KAIKENIKÄISILLE!

- Lahjat - Lelut - Kemikaalit
- Työkalut - taloustavarat ym. ym.
myös käytettyä tavaraa

Tervetuloa ostoksille!

Tolkintie 17 Puh. 050-597 4591

Avoimna ark. 9-18 la. 9-15
Joulukuulla myös sunnuntaisin

★ ★ ★ Iloista Joulua ja Onnekasta tulevaa vuotta ★ ★ ★

"Kaikki muut taurit
kaffilla paranoo
vaan ei nilikku!"

Tervetuloa kaffille
ja syömään!

★ ★ ★
Kahvikamari

TARJANTIN

Isokyrö 06-471 3875

GRILLI-KAHVIO
Tarjantti

POHJANMAAN
KONEISTUS **CNC**

Juha Savinainen
PL 2, 61500 ISOKYRÖ
puh. 06-471 3180
0400-849 452
fax. 06-471 3180

TANUN TAVARA

K. Lehtonen

Perttiläntie 603

Puh. 472 4504. 0500-861 165

T:mi Raimo Kaksonen

Vesitornintie 10, Tervajoki

Puh. 478 5276, 040-550 1312

Radio-, TV- ja antennihuolto

ad AUTOKORJAAMO

Kiittäen kuluneesta vuodesta
toivotamme Hyvää Joulua
ja Onnea vuodelle 1999

Autokorjaamo T Ulvinen
Korttesluomantie 492 Orismala
Puh: (06) 471 3720

**Auto- ja Konekorjaamo
H Lehtonen**

Ikolanlarvantie 2 Isokyrö Puh: (06) 471 3268

Hyväää Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta

KoneKeltto Oy
Härmän Betoni Oy

Keltto Raimo puh. 0500-368 364
Keltto Risto puh. 0500-365 268

*Muistatko talviyön,
lumen hunnun?
Silloin kirkkaan
tähten näit,
sait joulun tunnun.*

Rauhallista Joulua!

Ylihärmän

Säästöpankki

Isokyrö

Puh. 06-471 5000

ARKKITEHTUURITOIMISTO JUKKA ULVINEN
Perttiläntie 595 61550 ISOKYRÖ
puh/fax 06-4724618 gsm 0400-661421
jukka.ulvinen@pp.inet.fi

JJR 050-555 5669
KEVYTKULJETUS
JORMA RISTILUOMA KY

ISONKYRÖN LVI

JUHA ISOSAARI Pohjankyröntie 128, PL 10, 61501 Isokyrö
puh. 471 4190, 040-506 4190

**Raimo
Hakala Ky**
Kalkinlevitys-
palvelu

Puh. 06-472 4120, autoon 0400-866 576
049-266 476

**Kirjanpito palvelu
V. Kukila**

Rantatie 8, 66440 TERVAJOKI
Puh. 06-472 4067, Fax 472 4066

Tarja Rinta
Pohjankyröntie 233
61500 ISOKYRÖ
Puh. 06-471 4122
GSM 050-559 6200
-Huovutustuotteet

LAEN TAKSIT

Ilmastoitu Volvo

- uloskääntynvä invaistuin,
 - sairaankuljetus, paarit potilaskuljetuksiin
- puh. 136 6766

Bussi 1 + 8 hengelle

- invavarustus hissillä
- puh. 136 6777

Tapio Lae Isokyrö 471 3215

*Joulun toivotuimmat lahjat.
Tule tutustumaan laajaan valikoimaamme.*

KULTASEPÄNLIIKE AKI ARO Ky

PL 6 66401 LAIHIA

PUH.06-477 0324

**Hyvää Joulua ja
Onnellista uutta vuotta**

TAKSI

Seija Leppinen

pikkubussi 1 + 8

puh. 050-594 4863, 471 3780

BUSSI 1 + 8, 3 pyörätuolipaikkaa,
inva-varustus hissillä.

TAKSI

MARTTI PIIRAINEN

Puh. 472 4301, auto 136 6763
040-512 1736, 050-517 8733

- Maatalouskoneiden huolto ja korjaus
- MF, Valtra, JD -traktorien, Sampo, MF ja JD -puimurien sopimushuolto

KORJAAMO

Heikki Maunuksela

VALTRA

Sahaus
Terähuolto
Sahausneuvonta

JOKISUUN SAHURI

Mv. Juhani H. Luoma
61500 ISOKYRÖ
Puh. (06) 471 3062

Julkaisija: Isonkyrön Yrittäjät ry
Kansikuva: K.J.Mielty
Taitto: Pirkko Viljanmaa
Painos: 1000 kpl
Painopaikka: Painokurikka

ISOKYRÖ

MARKET

**KESKITÄ OSTOSI.
BONUS KASVAA.**

Puh. 471 3301

*Hyvää
Joulua ja
Onnellista
Uutta Vuotta*

**KYRÖNMAAN
OSUUSPANKKI**

Kiitämme kuluneesta vuodesta

toivotamme

Hyvää ja rauhallista joulua

sekä onnekasta

tulevaa vuotta

AINA EDULLISIA TUOTTEITA JA
YSTÄVÄLLISTÄ PALVELUA
LÄHELLÄ KOTIA

K -lähikauppa
HATTUNEN

puh. 471 3190 ISOKYRÖ

Valoisa Joulutalo

UPO
HELKAMA
AEG

GRUNDIG
ELECTROLUX

- stereot — videot — TV:t — pölynimurit
- kahvinkeitin, ym. ym. edullisin hinnoin

KYRÖNMAAN
SÄHKÖ OY
☎ 06-478 5300, 478 5446, Fax
0400-561 644

MAAKUNNAN SUURIN KORISTEVALAISIN VALIKOIMA